

Anu Honkaselkä, Johanna Peuhkuri, MiiaTilli

LAPSIPERHEET YHTEISKUNNAN  
JA PALVELUJÄRJESTELMÄN  
MURROKSESSA  
Haminan kaupungin  
lapsiperheiden palveluopas

Opinnäytetyö  
Sosiaalialan koulutusohjelma  
Sosionomi (AMK)


Toukokuu 2010




**MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU**

Mikkeli University of Applied Sciences

## KUVAILULEHTI

 <p><b>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU</b> Mikkeli University of Applied Sciences</p>		<b>Opinnäytetyön päivämäärä</b>  6.5.2010
<b>Tekijä(t)</b> Honkaselkä Anu, Peuhkuri Johanna, Tilli Miia		<b>Koulutusohjelma ja suuntautuminen</b> <b>Sosiaalialan koulutusohjelma</b> <b>Sosionomi (AMK)</b>
<b>Nimeke</b> Lapsiperheet yhteiskunnan ja palvelujärjestelmän murroksessa Haminan kaupungin lapsiperheiden palveluopas		
<b>Tiivistelmä</b> <p>Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tehdä Haminan kaupungin lapsiperheille palveluopas, joka sisältää tietoa kaupungin tarjoamista lapsiperheiden palveluista. Opinnäytetyöprosessi alkoi syksyllä vuonna 2007.</p> <p>Palveluopas toteutettiin, jotta Haminan kaupungin lapsiperheet saisivat tietoa palvelujen tarjoajista. Palveluopas informoi perusturvan palveluista erityispalveluineen, sivistyspalveluista, seurakunnan palveluista, järjestöjen ja yhdistysten palveluista sekä kansaneläkelaitoksen palveluista.</p> <p>Opinnäytetyömme teoreettinen viitekehys esittelee lapsiperheiden määritelmiä, lapsiperheiden asemaa Suomessa, palvelujärjestelmää, PARAS- hanketta ja lapsiperheiden sosiaali- ja terveyspalveluita. Tuomme työssämme pääpiirteittäin esille, miten edellä mainitut asiat ovat Haminan kaupungissa.</p> <p>Tarkoituksenamme oli myös opinnäytetyössämme tarjota lapsiperheille palveluoppaan lisäksi tietoa suomalaisen yhteiskunnan muutoksista ja niiden vaikutuksista lapsiperheiden elämään. Työssämme on myös perustietoa lapsiperheille suunnatuista sosiaali- ja terveyspalveluista.</p> <p>Opinnäytetyön tilaajalle laadimme kyselylomakkeen palveluoppaan osalta saadaksemme tietoa palveluoppaan sisällön onnistumisesta, ulkoasusta ja tarpeellisuudesta. Opas tullaan ottamaan käyttöön vasta syksyllä 2010, joten palautetta itse käyttäjiltä emme työhömmme saaneet.</p> <p>Palveluoppaassa on tarpeellista tietoa lapsiperheille, koska tiedontarve ja kysyntä sosiaali- ja terveyspalveluista on lisääntynyt. Työn tilaajan ja Haminan kaupungin vastuulle jää palveluoppaan päivittäminen.</p> <p>Omassa työssämme varhaiskasvatussektorilla joudumme kohtaamaan maahanmuuttajaperheitä päivittäin. Maahanmuuttajille tarkoitettu palveluopas tai vastaavasti päiväkodin työntekijöille suunnattu maahanmuuttajaperheiden kohtaamista käsittelevä opas olisi tarpeellinen. Tällainen opas olisi hyödyllinen projekti jatko-opiskeluissa.</p>		
<b>Asiasanat (avainsanat)</b> Lapsiperheet, palvelujärjestelmä, PARAS- hanke, Hamina, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelut		
<b>Sivumäärä</b> 41+ 1+22	<b>Kieli</b> Suomi	<b>URN</b>
<b>Huomautus (huomautukset liitteistä)</b> Palveluopas ja kyselylomake		
<b>Ohjaavan opettajan nimi</b> Virve Jussila		<b>Opinnäytetyön toimeksiantaja</b> Haminan kaupunki

## DESCRIPTION

 <p><b>MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU</b> Mikkeli University of Applied Sciences</p>		<b>Date of the bachelor's thesis</b>  6.5.2010	
<b>Author(s)</b> Honkaselkä Anu, Peuhkuri Johanna, Tilli Miia		<b>Degree programme and option</b> Degree programme in Social Service Bachelor of Social Services	
<b>Name of the bachelor's thesis</b>  Families with Children in transitional stage of society and public service system Service guide for families with children in town of Hamina town			
<b>Abstract</b> <p>The aim of this thesis was to draw up a service guide for families with children in town of Hamina. The guide comprises a directory of the service selection provided by the township. The writing process of the thesis began in autumn 2007.</p> <p>The service guide was accomplished in order to give information on service providers for families with children. The guide comprises of the social, health and educational services provided by the public sector, services offered by the church, different voluntary and civic organizations, non-profit associations and The Social Insurance Institution.</p> <p>The theoretical frame of reference brings forward definitions of families with children, status of this type of families and the public service system in Finland. It also describes the project to restructure local government and services launched by the Finnish government and social and health services available for families with children. The situation in town of Hamina according with these themes is also dealt with. Besides creating a service guide for families with children we also wanted to offer information of social changes in Finland, of the implications of these changes for families and also some basic knowledge of the social and health services available for families with children.</p> <p>A questionnaire was sent to the commissioner of this thesis in order to get feedback on the contents of the guide, its layout and usefulness. The guide will not be launched until autumn 2010, so it has not yet been possible to get the opinions of the actual user groups.</p> <p>The service guide consists of relevant information for families with children, whose demand for social and health services has risen along with a growing amount of information available. Town of Hamina and its commissioner of this thesis will be responsible for keeping the guide up-to-date.</p> <p>When working in tasks of early education in day care centres we meet immigrant families every day. A service guide for them or a guide advising day care centre employees how to face immigrant families could be useful. Compiling guides like these would be worthwhile in further studies.</p>			
<b>Subject headings, (keywords)</b> Families with children, public service system, project to restructure local government and services launched by the Finnish government, town of Hamina, social and health services			
<b>Pages</b> 41+ 1+22	<b>Language</b> Finnish	<b>URN</b>	
<b>Remarks, notes on appendices</b>  The service guide and the questionnaire			
<b>Tutor</b> Virve Jussila		<b>Bachelor's thesis assigned by</b> town of Hamina	

## SISÄLTÖ

1	JOHDANTO .....	1
2	LAPSIPERHEIDEN ASEMA SUOMESSA .....	3
2.1	Perhe .....	3
2.2	Lapsiperheiden murros muuttuvassa yhteiskunnassa .....	5
2.3	Lapsiperheiden elintaso .....	6
2.4	Lapsiperheiden työttömyys .....	7
2.5	Lapsiperheiden työelämä .....	8
2.6	Perhepoliittinen tuki.....	10
3	PALVELUJÄRJESTELMÄ JA PARAS-HANKE.....	12
3.1	Suomalainen hyvinvointivaltiomalli ja sosiaalipalvelujärjestelmä.....	12
3.2	Lasten ja lapsiperheiden palvelut palvelujärjestelmässä.....	14
3.2.1	Kolmas sektori .....	14
3.2.2	Seurakunta.....	15
3.3	Kunta- ja palvelurakenneuudistus eli PARAS- hanke.....	15
3.4	PARAS- hankkeen vaikutus lapsiperheiden palveluihin .....	17
4	SOSIAALIPALVELUT SUOMESSA .....	19
4.1	Yleiset sosiaalipalvelut .....	20
4.2	Sosiaalihuollon erityispalvelut.....	21
4.3	Lasten päivähoido .....	22
4.4	Esiopetus.....	24
4.5	Lapsiperheet sosiaalipalvelujen käyttäjinä.....	25
4.6	Lastensuojelu .....	26
4.6.1	Avohuollon tukitoimenpiteet .....	27
4.6.2	Kiireellinen sijoitus.....	27
4.6.3	Huostaanotto .....	27
4.6.4	Jälkihuolto.....	28
5	TERVEYSPALVELUT SUOMESSA .....	28
5.1	Lapsiperheiden terveyspalvelut.....	28
5.1.1	Äitiysneuvolapalvelut .....	29
5.1.2	Lastenneuvolapalvelut .....	29
5.1.3	Kouluterveydenhuolto.....	30

5.1.4	Hammashuolto ja sairaanhoitopalvelut.....	30
6	PALVELUOPAS .....	31
6.1	Palveluoppaan tavoitteet.....	32
6.2	Palveluoppaan toteutus .....	32
6.3	Palveluoppaan rakenne .....	33
6.4	Palveluoppaan palaute .....	34
7	POHDINTA .....	34
	LÄHDELUETTELO .....	36
	LIITTEET .....	41

## 1 JOHDANTO

Opinnäytteemme aiheen saimme päiväkodinohjaajilta, jotka olivat työssä Haminan kaupungin päiväkodissa, missä yksi ryhmämme jäsen oli työssä lastenhoitajana vuonna 2007. Haminan kaupunki oli teettänyt asiakaskyselyn keväällä 2007 kaikissa alueensa päiväkodeissa. Kyselyn pohjalta huomattiin, että lapsiperheet eivät ole tietoisia kaikista lapsiperheiden tukipalveluista. Alun perin oli tarkoitus tehdä tukipalveluopas lapsiperheille, mutta kaupungin taholta esitettiin pyyntö palveluoppaasta, johon on koottu kaikki lapsiperheiden tarvitsemat palvelut selkeässä ja yksinkertaisessa muodossa. Kaikki kolme meistä suuntautui sosionomiopinnoissa varhais- ja erityiskasvatukseen, joten tarjottu opinnäytetyöaihe oli meille mieleinen ja tarpeellinen.

Haminan kaupunki sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien ja kansanvälisen kaupan solmukohdassa. Kokonaispinta-alaltaan kaupunki on 1 155 km<sup>2</sup>, josta merialuetta on 522 km<sup>2</sup> ja maata ja makeaa merivettä 633 km<sup>2</sup>. Suomen pääkaupunkiin, Helsinkiin on matkaa 150 km. Itärajan raja-asemalle Vaalimaalle on matkaa 40 km ja Pietariin 240 km. (Hamina.) Haminan asukasluku oli vuoden 2008 lopussa 21 570, joista 0 - 14-vuotiaita 15,1 %, 15 - 64-vuotiaita 63,9 % ja yli 65 - vuotiaita 21,1 %. Perheiden lukumäärä oli vuoden 2007 lopussa 6 143. (Tilastokeskus.)

Lapsiperheiden hyvinvointi ja pahoinvointi ovat kytköksissä ympäröivään maailmaan, yhteiskuntaan ja elinoloihin. Perhesuhteet ovat muuttuneet perusteellisesti osana yhteiskunnan yleistä modernisoitumista. Isovanhempien itsenäinen asuminen on yleistynyt ja ydinperheestä on tullut aiempaa yleisempi perhemuoto. Syntyvyys on laskenut useimmissa teollistuneissa maissa jo alle väestön uusiutumistason. Perheiden lapsiluku on pienentynyt. Avioeroon päädytään entistä useammin lähes kaikissa rikkaissa maissa. Perhemuodot ovat moninaistuneet; avoliitot ovat yleistyneet, yksinhuoltajaperheiden määrä on huomattavasti lisääntynyt ja uusperheistä on tullut tavallinen perhemuoto. Samaa sukupuolta olevien parisuhteet on monissa maissa virallisesti rekisteröity. Myös perheiden sisäisessä työnjaossa on tapahtunut muutoksia, kun naisten työssäkäynti on yleistynyt. (Takala 2005, 20.)

Yhteiskunnan tehtävä on tukea perhettä toimeentulossa, asumisessa, lastenhoidossa ja kasvatuksessa sekä luoda edellytykset perhettä laajempien ihmisyhteisöjen rakentumiselle perheen ja lapsen tueksi. Vaikka valtaosa suomalaisista lapsista voi hyvin, niin 1990-luvun laman aikana pahoinvoivien ja syrjäytymisuhan alla olevien lapsien, nuorten ja lapsiperheiden määrä kuitenkin kasvoi, eikä tilanne ole vielä riittävästi korjautunut. Valitettavasti elämme tälläkin hetkellä globaalissa taantumassa. Taloudelliset resurssit kunnissa heikkenevät, mikä vaikeuttaa monien perheiden elämää työttömyyden kasvaessa, elintason laskiessa ja kuntien palveluiden heikentyessä.

Peruspalvelut, sosiaali- ja terveystaloudet Suomessa järjestää kunta ja ne kustannetaan pääosin yhteisin verovaroin. Suomen nykyinen kuntakenttä on hajanainen ja osa kunnista on liian pieniä selviytyäkseen tulevaisuuden haasteista. Yhtenä ratkaisukeinona tähän ongelmaan Suomen hallitus aloitti vuoden 2005 keväällä kunta- ja palvelurakennemuutoksen (PARAS- hanke) valmistelun, jonka tarkoituksena oli pyrkiä varautumaan niihin haasteisiin, joita kunnat kohtaavat lähivuosina. Näitä haasteita ovat muun muassa julkisen talouden tasapainovaatimukset globalisoituvassa toimintaympäristössä, kiristynyt kuntatalous ja palvelujen laaja järjestämisvastuu. (Hänninen 2009, 5.) Myös Haminan kaupunki on joutunut näiden haasteiden eteen ja tehnyt kuntaliitos selvityksen palvelurakennesuunnitelmien ja tavoiteorganisaatioineen Miehikkälän ja Virolahden kuntien kanssa 15.9.2009.

Tarkoituksena oli tuottaa Haminan kaupungin lapsiperheille palveluopas, josta selviää kaupungissa tarjolla olevat perusturvan palvelut, erityis- ja sivistyspalvelut sekä kolmannen sektorin palvelut. Tarkastelemme opinnäytetyömme teoreettisessa osuudessa suomalaisten lapsiperheiden asemaa ja heitä palveluiden käyttäjinä ja vastaanottajina. Rajasimme tarkastelun pääasiassa leikki-ikäisiä, alle koulu-ikäisiä lapsia sisältäviin perheisiin, koska opinnäytepyyntö nousi päiväkotien tarpeesta. Pyrimme myös selvittämään lapsiperheille suunnattua kuntien palvelujärjestelmää, joka on palvelu- ja rakennemuutoksen kourissa. Tarkastelun kohteina ovat lähinnä sosiaali- ja terveydenhoitopalvelut sekä kolmannen sektorin palvelut. Selvitämme toiminnallisen työmme prosessin, Haminan kaupungin palvelurakenteen ja työmme sisältää myös itse palveluoppaan sekä palautteen oppaan tilaajilta.

## 2 LAPSIPERHEIDEN ASEMA SUOMESSA

### 2.1 Perhe

Perhettä pidetään eräänä yhteiskunnan perusyksikkönä. Yksiselitteistä määritelmää perheestä ei ole olemassa. Tavallisimmin perhe määritellään yhdessä asuvien ihmisten ryhmäksi, jonka muodostavat kaksi keskenään avio- tai avoliitossa olevaa henkilöä ja heidän lapsensa. Tilastokeskuksen mukaan (2005) perheeksi katsotaan yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen tai avio- ja avopuolisot. Lapsiperheitä taas ovat perheet, joissa kotona asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Vilén ym. 2006, 54.) Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän mukaan perhe muodostuu samassa asunnossa asuvista henkilöistä. Avoparit päätellään yhdessä asumisen perusteella ja yhden vanhemman perheet tilastoidaan omaksi ryhmäksi. Perheet luokitellaan myös rekisteröityihin mies- ja naispareihin. (Haapio ym. 2009, 31.)

Perheen määrittely on melko hankalaa, koska perheet ovat hyvin erilaisia ja muuttuvia. Kailan mukaan (2001, 14) esimerkiksi Haavio-Mannila (1963) kuvaa perhettä perinteisesti biologisena tai sosiaalisena ryhmänä, jolloin huomioidaan toisaalta verisiteet tai yhdessä eläminen, kulutusyksikkö tai ruokakunta. Toisaalta Kailan mukaan (2001, 14) McDaniel ym. (1990) toteavat, että perheenjäsenten välinen suhde voi olla biologista tai lakiin perustuvaa, mutta myös emotionaalinen yhteenkuuluvuudentunne ja tunne perheen muodostamisesta määrittävät perhettä. Vuosikymmenien saatossa käsitys perheestä on muuttunut ja se on edelleen muuttuva.

Perheitä voidaan tarkastella jakamalla ne erilaisiin tyyppeihin sen mukaan, ketä perheeseen kuuluu. Tilastokeskus jakaa perheet parisuhteen ja lapsimäärän suhteen. Yleisimpiä perhetyyppejä nykyään ovat ydinperhe, yksinhuoltajaperhe ja uusperheet. Ydinperheellä tarkoitetaan yleensä kahden sukupolven perhettä, jossa vanhemmat ja lapset asuvat yhdessä. Yksinhuoltajaperheeseen kuuluu jompikumpi vanhemmista ja lapset. Nykyisin yksinhuoltajuus on useimmiten seurausta puolisoitten tietoisista parisuhteeseen liittyvistä ratkaisuista, avio- ja avoeroista. (Vilén ym. 2006, 55.) Uusperhe tarkoittaa perhettä, jossa toisella tai molemmilla avo- tai aviopuolisolla on alle 18-



vuotias lapsi tai lapsia aikaisemmasta liitosta ja jossa ainakin toisen puolison lapsi tai lapset asuvat pääosin kyseisessä taloudessa. (Haapio ym. 2009, 32.) Uusperheessä on yleisimmin äidin lapsia tai äidin lapsia ja uuden puolison kanssa yhteisiä lapsia. Lapset jäävät useasti erojen yhteydessä äidille. (Vilén ym. 2006, 55.) Uusperheistä lähes puolella (46 %) on yhteisiä lapsia, kun taas toisaalta uusperheissä on kysymys ennen muuta kahden aikuisen uudesta parisuhteesta, joissa puoliso on uusi mutta lapset ovat entisestä perheestä. (Haapio ym. 2009, 32.)

Perhemuotoja tai – tyyppjä voi määritellä myös jaottelemalla ne hegemonisiin (johtoasemassa), marginalisoituihin ja stigmatisoituihin (stigma = häpeämerkki) perhemuotoihin. Hegemonistinen perhemalli on tilastollisesti ydinperhe, joita on eniten. Tutkimuksissa ja perhepoliittisissa keskusteluissa useimmiten viitataan ydinperheeseen, joka mielikuvissa sisältää naimisissa olevan heteroseksuaalisen pariskunnan, jolla on lapsia. Marginalisoiduilla ja stigmatisoiduilla perheillä voidaan viitata esimerkiksi teiniäidin tai – pariskunnan ja lapsen muodostamiin perheisiin sekä sateenkaariperheisiin. Homo-, lesbo-, bi-, tai transvanhempia ja heidän lastensa perheitä kutsutaan sateenkaariperheiksi. Perheet voivat olla yksinhuoltajaperheitä tai perheitä, joissa on enemmän kuin kaksi vanhempaa. (Haapio ym. 2009, 32-33.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2008 1 444 386 perhettä. Suurin osa lapsiperheistä on ydinperheitä: oman äidin, isän ja lasten muodostamia perheitä. Ydinperheistä osa elää avoliitossa, joiden määrä on kasvussa. Kaikista lapsiperheistä ei ole olemassa tilastoja, koska samaa lasta ei voida tilastoida kahteen perheeseen. Avioero-perheitä ja viikonloppuperheitä ei tilastoida. Viikonloppuperheellä tarkoitetaan etävanhempaa, jonka luona lapsi asuu viikonloppuisin. Lapsi voi olla kirjoilla vain lähi-vanhempansa osoitteessa. (Haapio ym. 2009, 31-32.)

Vaikka yhteiskunnassa voi löytää hyvin erilaisia perheitä, suvaitsevaisuus erilaisia perhemuotoja kohtaan näyttää lisääntyneen. Perhebarometrin mukaan (2007) ydinperhe on edelleen ihanne, mutta avoliitosta on tullut lähes tasavertainen elämisen muoto avioliiton kanssa, ja yksinhuoltajien perheet sekä samaa sukupuolta olevien perheet ovat entistä hyväksytympiä. (Haapio ym. 2009, 34.)

## 2.2 Lapsiperheiden murros muuttuvassa yhteiskunnassa

Perhesuhteiden muutokset voidaan nähdä osana yhteiskunnan yleistä modernisoitumista. Teollistunut ja kaupungistunut yhteiskunta on hävittänyt entisen suurperheen ja tuonut tilalle modernin ydinperheen. (Takala 2005, 50.) Perheen merkityksen voidaan katsoa muuttuneen yhteiskunnassa sen takia, että yhteiskunta on ottanut hoitaakseen osan ennen perheelle kuuluneista tehtävistä, kuten lasten päivähoidon ja koulutuksen. (Vilén ym. 2006, 60.) Kuitenkin perheen merkitys on vuoden 2007 perhebarometrin mukaan lisääntynyt suomalaisessa yhteiskunnassa. Perhe merkitsee edelleen läheisyyttä, vastuuta muista ihmisistä, yhdessä olemista ja henkistä tukea. (Haapio ym. 2009, 35.)

Suomen kehittyminen moderniksi teollisuusvaltioksi alkoi vasta toisen maailmansodan jälkeen. Suuri muuttoliike maaseudulta kaupunkiin tapahtui 1960- ja 1970-luvulla ja teollisuustyö- ja palvelutyöpaikat lisääntyivät. 2000-luvun alkupuolella palveluelinkeinot nousivat vallitsevaksi taloudelliseksi toimeentulon lähteeksi ja tietöammateissa toimii suuri määrä työntekijöistä. Muuttoliikkeen myötä ydinperheet asuvat nykyään kaupungeissa ja entinen perheen sidos sukuun ja lähiyhteisöön on heikentynyt tai muuttunut. Vieras ympäristö ja vähenevät sosiaaliset suhteet ovat synnyttäneet osalle perheistä ongelmia parisuhteen, lasten kasvatuksen ja elämänhallinnan kanssa. Teollisen yhteiskunnan kehittyessä perheen elämäntapa näyttää muuttuneen enemmän yksilön tarpeita ja etuja arvostavaksi. Individualistinen perhekäsitys on voimistunut. (Vilén ym. 2006, 58-60.)

Suomalaisten lapsiperheiden lukumäärä on laskenut, samoin kuin syntyneiden lasten määrä. Suomen noin 2,4 miljoonasta kotitaloudesta noin 600 000 on lapsiperheitä, joissa asuu liki puolet (43 %) väestöstä. Lapsiperheiden lukumäärä on laskenut 1990-luvun alusta 12 prosenttia. (Moisio 2007, 38.) Haapion ym. mukaan (2009, 38) avioitumisikä on kohonnut, ensimmäisen lapsen saaminen ajoittuu myöhemmälle iälle ja perheiden lapsiluku on vähentynyt. Erityisesti avoparien määrä lapsiperheissä on lisääntynyt viime vuosikymmeninä. Nykyisin lähes viidennes lapsiperheistä ovat avopareja, kun vielä vuonna 1960 avopareja lapsiperheissä ei käytännössä edes ollut. Avioerojen lisääntyminen on näkynyt yksinhuoltajien ja uusperheiden määrän kasvuna.

(Moisio 2007, 39.) Muutosten syynä ja seurauksena ovat arvoissa tapahtuneet muutokset. Voidaan jopa ajatella, onko lasten hankkiminen menettänyt merkitystään suhteessa materialistisiin arvoihin, yksilöllisyyden ja itsenäisyyden korostamiseen. (Haapio ym. 2009, 38.)

### **2.3 Lapsiperheiden elintaso**

Vaikka lasten vanhemmat ovat yhteiskunnan työllistetyintä väkeä, lapsiperheistä valtaosan toimeentulo on keskimääräistä tai peräti huonoa. Jos ajatellaan asiaa nykyhetken kannalta, lapsiperheissä elätetään puolet väestöstä. Pitemmällä aikaperspektiivillä ajatellen lapsiperheiden vastuulla on kansakunnan inhimillisen pääoman, tulevaisuuden väestön ja työvoiman uusiminen. (Sauli 2001, 149-150.)

Tuloerot kasvoivat 1990-luvun loppupuolella maassamme kiistattomasti. Laman aikana suomalaisten reaalitytulot alenivat selvästi. Eniten laskivat keskituloisten käytettävissä olevat tulot. Lapsiperheiden jäsenet siirtyivät toimeentulojakaumalla pienituloisempaan suuntaan 1990-luvun aikana. (Sauli 2001, 151-153.) Lasten suhteellinen tulotase heikkeni 1990-luvulla, tarkasteltiinpa lasten perheiden asemaa koko tulorakenteen tai köyhyysasteen kannalta. Köyhyysasteella ilmaistaan köyhyysrajan alapuolelle jääneiden henkilöiden osuutta väestöstä. Köyhyyden tai huonon toimeentulon vaikea määrittely ratkaistaan tavallisesti siten, että asetetaan jokin tuloraja, jota pienempituloiset katsotaan ”tuloköyhiksi”. Lasten köyhyysasteet olivat yleistä tasoa korkeammat. Varsinkin alle 3-vuotiaiden lasten köyhyysasteet olivat kaksi kertaa korkeammat kuin koko väestön keskimääräiset köyhyysasteet. (Sauli 2001, 154-155.) Takalan mukaan (2005, 52) köyhyys kohdistuu ennen kaikkea yksinhuoltajiin, pikkulapsiperheisiin ja monilapsisiin perheisiin, jotka ovat riippuvaisia julkisista tulonsiirroista.

Moision mukaan (2007, 48) lukuina tarkasteltuna Suomessa luettiin vuonna 1990 köyhiksi kotitalouksiksi noin 28 000 lapsiperhettä, joissa asui noin 50 000 lasta. Köyhiksi luettavien lapsiperheiden lukumäärä oli kasvanut vuonna 2003 noin kaksinkertaiseksi eli 63 000:een ja niissä asuvien lasten lukumäärä oli liki kolminkertaistunut 131 000:een (Tulonjakotilasto 2003). Pienituloisuusrajan alapuolelle on jäänyt yhä enemmän lapsiperheitä, jotka aiemmin eivät olleet köyhyydessä. Tilastokeskuksen

tulonjakotilaston (2005) mukaan vuonna 2003 lapsiköyhyysaste oli 12 %, sama kuin koko väestön köyhyysaste ja se näyttää jälleen lähteneen kasvuun. Verrattuna muihin vauraisiin teollisuusmaihin lapsiköyhyys on kuitenkin vähäisempää (UNICEF 2005; Moisio 2007, 48.)

Lapsiperhevaihe on muita elämänkaaren vaihteita tärkeämpi, koska lapsiperheissä kasvaa seuraava sukupolvi, johon mahdolliset huono-osaisuuden ongelmat heijastuvat. Moisio mukaan (2007, 53) Airio ym. toteavat, että lapsuuskodin köyhyys ennustaa kaksinkertaista köyhyysriskiä aikuisiällä. Tämän päivän lapsiperheissä luodaan huomisen yhteiskuntaa, niin hyvässä kuin pahassa. (Moisio 2007, 53.)

## **2.4 Lapsiperheiden työttömyys**

Työttömyydestä kärsittiin enimmillään vuonna 1994 lähes joka neljännen lapsen perheessä. Lapsiperheet saivat osansa lamasta työttömyytenä, palvelutason alenemisena ja sosiaaliturvan leikkauksina, mutta lasten köyhyysaste nousi vasta laman jäätyä taakse, kun työllisyys alkoi kasvaa. Sosiaaliturvaa heikennettiin tavalla, joka kohdistui erityisesti pienituloisten sosiaaliturvaan: ansiosidonnaisen työttömyystuen piiriin pääsyä vaikeutettiin ja toimeentulotuen tasoa laskettiin. (Sauli 2001, 157.)

Työttömyyden kasvu ja työmarkkinoiden yleinen epävakaistuminen 1990-luvulla on lisännyt taloudellista polarisaatiota nuorten aikuisten parissa ja sitä kautta myös lapsiperheiden keskuudessa. Suurin yksittäinen selittäjä köyhyyden kasvulle lapsiperheissä on työllisyyden lasku. Työllisyys on heikentynyt huomattavasti enemmän köyhissä lapsiperheissä ja yksinhuoltajaperheissä muhin lapsiperheisiin verrattuna. Työttömyys heijastuu lapsiperheiden toimeentuloon myös ansiotulosidonnaisten tulonsiirtojen kautta. Minimiäitiyspäivärahalla olevien äitien määrä kasvoi moninkertaiseksi 1990-luvulla työtulojen puuttumisen vuoksi. (Moisio 2007, 52-53.)

Useassa perheessä työttömyys tuo mukanaan taloudellisia ongelmia (Kontula & Koskela 1993), ja monet perheet ovat tulleet riippuvaisiksi yhteiskunnan tarjoamista taloudellisista tuista ja avustuksista (Lindström 1994). Taloudelliset vaikeudet tuovat perheille turvattomuuden tunteen ja perheen voimavarat joutuvat koetukselle (Pelko-

nen 1994). Paavilaisen (1998) tutkimustulosten mukaan lasten kaltoinkohtelun riskitekijöitä ovat vanhempien työttömyys ja taloudelliset vaikeudet. (Kaila 2001, 24.)

Kaakkois-Suomen alueella, johon Hamina kuuluu, on tapahtunut elinkeinorakenteen mittava muutos perinteisen metsä- ja puuteollisuuden alasajon seurauksena, mikä vaikuttaa merkittävästi alueen työllisyyteen ja perheiden hyvinvointiin. (Kaakkois-Suomen lastensuojelun kehittämissyksikkö- hanke 2007- 2009 loppuraportti) Haminan työttömyysaste oli vuoden 2006 lopussa 10,8 %, kun koko maan työttömyysaste oli tuolloin 9,7 %. (Kuntatiedot)

## 2.5 Lapsiperheiden työelämä

Työssäkäyvien pienten lasten vanhempiin kohdistuneeseen tutkimukseen (Malin ym. 2005) osallistuneista yli puolet koki, että työ oli heidän elämässään keskeisessä roolissa. Vanhempien mielestä muut elämäalueet joustivat enemmän kuin työ, silloin kuin työn ja perheen yhteensovittaminen oli vaikeaa. (Haapio ym. 2009, 40.) Työ ei ole pelkästään välttämättömän toimeentulon hankkimista varten, vaan työllä menestymisestä on tullut keskeinen tapa toteuttaa itseään. Työelämän vaatimukset eivät aina anna mahdollisuutta hankkia sekä uraa että perhettä yhtä aikaa. Monet naiset joutuvat tekemään valinnan lasten hankkimisen tai työuran luomisen välillä ja lapsiperheiden isät vastaavasti tekevät keskimäärin pisintä työpäivää luodessaan uraa työmarkkinoilla. (Vilén ym. 2006, 60-61.)

Suomalaisessa yhteiskunnassa on ollut pyrkimys sukupuolten väliseen tasa-arvoon jo vuosikymmeniä, minkä seurauksena naiset käyvät käytännössä yhtä usein palkkatyössä kuin miehet. Naisten asema on työmarkkinoilla kuitenkin huonompi kuin miesten, ainakin palkkauksen ja työsuhdeturvan osalta. (Vilén ym. 2006, 61.) Naisille ansiotyö oli vuonna 2003 jopa tärkeämpi elämänsisältö kuin 1980-luvulla ja 1990-luvun alussa. (Karvonen ym. 2007, 83.)

Varsinkin lapsiperheitä työmarkkinoiden muutokset ja kaupunkimaisen elämäntavan paineet koettelevat. Kiireen kokemukset ovat lisääntyneet nimenomaan lapsiperheissä. (Moisio 2005, 52.) Kiire on keskeinen henkistä rasittavuutta lisäävä tekijä (Lehto &

Sutela 2004). Työntekoa haittaava kiire palkansaajilla yleistyikin selvästi 1970-luvun lopulta lähtien vuoteen 1997 saakka, mutta vuonna 2003 se oli hiukan vähentynyt. Naisilla suurin työn vaativuudessa tapahtunut muutos on henkisen rasittavuuden kasvu ja erityisesti miehet kokevat heikentymistä työilmapiirissä. (Karvonen ym. 2007, 83.)

Yhdeksi koventuneen työelämän merkiksi on arveltu osa-aikaisuuden yleistymistä työmarkkinoilla. Osa-aikaisuus onkin yleistynyt 1990-luvun alusta lähtien, mutta vastoin tahtoaan osa-aikaisuutta tekevien osuus pienentyi selvästi vuosina 1997 - 2003. Myös määräaikaisuuksien osuus, joka kasvoi 1980-luvulta 1990-luvun puoliväliin asti, kääntyi laskuun samaan aikaan. (Karvonen ym. 2007, 83.) Kuitenkin Lammi-Taskulan & Salmen mukaan (2005, 123) perhevapaita käsittelevän tutkimuksen vastaajista määräaikaisessa tai satunnaisessa työsuhteessa olevat naiset olivat lykänneet lapsen hankkimista työn takia selvästi useammin (23 %) kuin vakinaisessa työsuhteessa olevat (16 %). Samaan suuntaan viittaavat valtakunnalliset tilastot, joissa neljännes määräaikaisessa työsuhteessa olevista 25 - 34-vuotiaista naisista kertoi lykänneensä lasten hankintaa työn vuoksi (Sutela 2005).

Vanhempien työpaineet, työväsytys ja ilta- ja matkatöiden huono sopivuus perheen arkeen ovat sekä vanhempien että lasten näkökulmasta tekijöitä, jotka häiritsevät perhe-elämää. Vanhempien työstressi kulkeutuu kotiin ja vaikuttaa vanhemman ja lapsen väliseen vuorovaikutukseen negatiivisesti. Muutokset vuorovaikutuksessa voivat heijastua kielteisesti lapsen hyvinvointiin lisäten esimerkiksi masentuneisuutta. Epäsäännölliset ja erikoiset työajat vaikeuttavat lapsiperheiden arkea vaatien kaikilta osapuolilta joustavuutta. Lapset joutuvat viettämään useasti yksinäisiä aamu- ja iltapäiviä ja kantamaan liikaa vastuuta, kun heitä vaaditaan olemaan itsenäisempiä kuin heidän ikänsä edellyttäisi. Vanhemmat, erityisesti yksinhuoltajat, joutuvat venymään työmenojen takia, ja kokevat usein syyllisyyttä ja riittämättömyyttä tilanteesta. (Rönkä ym. 2005, 183.)

Nykypäivän ”dynaamisessa” työelämässä, jossa työpaineet ja tehokkuusvaatimukset kasvavat ja työsuhteen epävarmuus lisääntyy, ei työn ja perheen yhteensovittamisen käsittely työpaikoilla ole ainakaan aiempaa helpompaa (Siltala 2004; Salmi ja Lammi-Taskula 2004). Kun sekä perhe-elämä että ansiotyö ovat ihmiselle tärkeitä, on tehtävä

usein kompromisseja, jotta toimiva tasapaino työn ja perheen välillä löytyisi. Toisin sanoen on valitettavasti hyväksyttävä se, että saa vain osan työelämän samoin kuin perhe-elämän hyvistä puolista samalla kun luopuu toisista. (Lammi-Taskula & Salmi 2005, 121-123.)

## 2.6 Perhepoliittinen tuki

Perhepolitiikalla tarkoitetaan niitä julkisen vallan tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on auttaa ja tukea perheen perustamista, sen ylläpitoa ja kehitystä niin taloudellisessa, henkisessä kuin terveydellisessä mielessä (Auvinen 1971). Perhepolitiikka voidaan luokitella neljään pääryhmään: lapsiperheille suunnatut julkiset ja subventoidut palvelut, suorat ja epäsuorat tulonsiirrot lapsiperheille, verojärjestelmän kautta annettava tuki sekä perhelainsäädäntö, jolla määritellään perheen ja yhteiskunnan suhde toisiinsa (Taskinen 1992; Moisio 2007, 40.) Lapsiperheille suunnatuilla palveluilla tuetaan vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Perheille lasten aiheuttamia kustannuksia pyritään tasaamaan erilaisin taloudellisin tukimuodoin ja lasten hoitojärjestelyin. (Vilén ym. 2006, 75.)

Lapsilisäjärjestelmän käyttöönotto vuonna 1948, oli suomalaisen perhepoliittisen tukijärjestelmän ensimmäinen porras. Lapsilisää maksetaan valtion varoista huoltajalle jokaisen Suomessa asuvan alle 17-vuotiaan lapsen elatusta varten. Se on verotonta tuloa, eikä varallisuus vaikuta sen saamiseen.. Määrä kasvaa lapsiluvun mukaan aina viidenteen lapseen saakka. Lapsilisän tarkoituksena on tasata kustannuksia erilaisten lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden välillä. Yksinhuoltajille maksetaan jokaisesta lapsesta korotus. Lapsilisä on tärkein suomalaisten perheiden perhepoliittinen tuki. (Vilén ym. 2006, 77.) Perhepoliittisista tulonsiirroista ainoastaan lapsilisät ovat kasvaneet merkittävästi, mutta lapsilisien nostolla korvattiinkin vuonna 1994 poistetut verotuksen lapsivähennykset. (Moisio 2007, 41.)

Vuonna 1949 otettiin käyttöön äitiysavustus ja seuraava varsinainen perhepoliittinen uudistus oli 1970-luvulla panostus pienten lasten hoitojärjestelmän kehittämiseen. Tämä on ollut keskeinen tuki lapsiperheille Suomessa naisten korkean työssäkäyntias-teen takia. (Vilén ym. 2006, 77.) Merkittävimmät lapsiperheille suunnattujen palvelu-

jen uudistukset ovat olleet subjektiivisen päivähoito-oikeuden laajentaminen vuonna 1996 koskemaan kaikkia alle kouluikäisiä lapsia, päivähoitomaksujen rakenteen ja yksityisen hoidon tukijärjestelmän uudistaminen 1997 sekä kuusivuotiaiden oikeus maksuttomaan esiopetukseen vuonna 2001. (Moisio 2007, 40.)

Perhepoliittiseksi tulonsiirroksi on luettu myös yleinen asumistuki, joka luotiin Suomessa pitkälti juuri lapsiperheiden tukemista varten. 1980-luvun lopulla noin 90 prosenttia yleistä asumistukea saaneista kotitalouksista oli lapsiperheitä. Lapsiperheiden osuus asumistuen saajista laski nopeasti 1990-luvun laman myötä asumistukea saavien yksinasuvien määrän kasvaessa. Määrällisesti asumistukea saavien lapsiperheiden lukumäärä, noin 67 000, säilyi suunnilleen samana. Koska lapsiperheiden lukumäärä on vähentynyt, tarkoittaa tämä myös sitä, että suhteellisesti suurempi osa lapsiperheistä saa asumistukea nyt kuin ennen lamaa. Ennen lamaa noin puolet asumistukea saavista lapsiperheistä oli yksinhuoltajatalouksia, laman jälkeen kaksi kolmasosaa. (Moisio 2007, 41-41.)

Toimeentulotuki on viimesijainen taloudellinen tuki, joka turvaa perheen toimeentulon. Kunta myöntää tuen, jos perheellä ei ole tuloja tai jos ne eivät riitä kattamaan välttämättömiä jokapäiväisiä menoja. Tuen suuruutta määriteltäessä otetaan huomioon hakijan tulot, varat ja pakolliset menot. (Vilén ym. 2006, 77.)

Perhevapaajärjestelmällä on luotu molemmille vanhemmille mahdollisuuksia osallistua kotona lasten hoitoon. Äitiys-, isyys- ja vanhempain vapaat sekä kotihoidon tuki kuuluvat järjestelmään. Näiden tukimuotojen ansiosta työntekijällä on oikeus saada vapaata lapsen hoidon vuoksi, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Näiden hoitovapaiden aikana on mahdollista saada vanhempainrahaa tai lasten kotihoidon tukea. Vähimmäismääräistä vanhempainpäivärahaa saavien henkilöiden lukumäärä on voimakkaasti kasvanut 1990-luvun alusta työtulojen puuttumisen vuoksi. Suurin syy tähän on lamaa seurannut työttömyyden kasvu. Kansaneläkelaitoksen tilastollisen vuosikirjan (2003) tiedon mukaan 21 % vanhempainpäivärahan saajista saa vähimmäismääräistä päivärahaa etuisuutta edeltäneiden työtulojen pienuuden vuoksi. (Moisio 2007, 41.) Perhevapaiden jälkeen vanhemmilla on mahdollisuus järjestää lapsen hoito kotona



kotihoidontuen turvin, kunnallisessa päivähoidossa tai hankkia hoitopaikka yksityiseltä palveluntuottajalta yksityisen hoidon tuen turvin. (Vilén ym. 2006, 77-78.)

Lapsiperheen keskimäärin saamista perhepoliittisista tulonsiirroista yli puolet muodostuu lapsilisistä, viidennes vanhempainpäivärahoista, noin 14 % kotihoidontuesta, noin 10 % asumistuesta ja 3 % elatustuesta. Lapsiperheiden saamat perhepoliittiset tulonsiirrot kotitaloutta kohden ovat laskeneet noin 10 % vuodesta 1990. Näiden tulosiirtojen heikennyksellä on ollut merkitystä lapsiperheiden madaltuneeseen tulokehitykseen. (Moisio 2007, 41.)

Suomen perhepolitiikassa verotuksen kautta annettavan tuen merkitys on vähentynyt merkittävästi lapsi- ja yksinhuoltajavähennysten poistuessa kunta- ja valtionverotuksessa vuonna 1994. Perhepolitiikan painopiste onkin siirtynyt 1990-luvulla lapsiperheille suunnattujen palveluiden kehittämiseen (Forssén 2000). Kansainvälisesti vertailtuna lapsille ja lapsiperheille suunnatut julkiset palvelut ovat Suomessa kohtalaisen hyvät, mutta palveluiden vähentämistä 1990-luvun laman aikana pidetään nyt virheennä, sillä lapsiperheiden ongelmat lisääntyivät erityisesti tuolloin (Taskinen 2005). Lasten ja perheiden palvelut heikentyivät myös siksi, että kunnat leikkasivat lamaan vedoten lasten ja lapsiperheiden palveluja osittain harkitsemattomasti esimerkiksi hoitohenkilökunnan vähentämisellä ja päivähoidon ja koulujen lapsi- ja opetusryhmien kokojen suurentumisella. Kunnat ovat jonkin verran lisänneet henkilöstöä lasten ja nuorten palveluihin, mutta laman leikkauksia edeltävälle tasolle palveluissa ei ole päästy. (Salmi & Huttunen & Yli-Pietilä 1996; Taskinen 2005; Moisio 2007, 41.)

### **3 PALVELUJÄRJESTELMÄ JA PARAS-HANKE**

#### **3.1 Suomalainen hyvinvointivaltiomalli ja sosiaalipalvelujärjestelmä**

Suomi kuuluu pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin, jossa valtio ja kunnat huolehtivat kansalaisten hyvinvoinnista. Valtio järjestää turvallisuuteen, yliopistokoulutukseen, maanteiden ylläpitoon ja yleiseen sosiaaliturvaan liittyviä kaikille maksuttomia ja yhteisiä palveluja ja kuntien vastuulla on peruspalvelujen järjestäminen kuntalaisil-

le. (Kananoja ym. 2008, 37, Pekkarinen & Sutela 2007, 127-138.) Kuntien lisäksi palveluita järjestävät järjestöt, seurakunta ja yksityinen sektori. (Hänninen 2009, 10.)

Suomalainen hyvinvointivaltio on nuori. Vasta 1960-luvulla sosiaalivakuutusjärjestelmää ryhdyttiin laajentamaan systemaattisesti eli myöhemmin kuin monissa muissa Euroopan maissa. Kehitys oli ripeintä 1960 - 1980-luvuilla. Tuolloin sosiaali- ja terveyspalvelujen tarjonta laajeni huomattavasti. Palvelujärjestelmän laajenemisen aika ulottui 1990-luvun taloudelliseen lamaan, joka muodostui käännekohdaksi hyvinvointivaltion kehityksessä. On tapahtunut suunnanmuutos, jossa hyvinvointijärjestelmän laajentamisesta on siirrytty sen karsintaan ja supistamiseen. Kunnallisessa sosiaali-terveyspalvelujärjestelmässä muutokset näkyvät selkeimmin. Kehitys on vienyt kohti kunnallisen palvelujärjestelmän tehostamista, palvelujen tuottamistapojen monipuolistumista ja palvelujen saatavuuden heikentymistä (Julkunen 2006). Palveluja on pyritty tehostamaan kilpailuttamisella, ulkoistamisella, ostosopimuksilla ja tuotannon keskittämällä. (Kallio 2010, 13-14.)

Suomessa sosiaalipalvelujärjestelmän perustana ovat kuntien ja valtion lakisääteiset tehtävät. Sosiaali- ja terveysministeriö suunnittelee ja ohjaa sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamista Suomessa. Ministeriö tukee palvelujärjestelmän jatkuvaa kehittämistä hankerahoituksella ja tuottaa kehittämiseen liittyvää tietoa Terveydenhuollon laitoksen (THL) kautta. Ministeriön alaisuudessa toimivat valtakunnalliset sosiaalipalvelut, kuten valtion koulukodit. Ministeriössä on myös oma perhe- ja sosiaaliosasto, joka erityisesti ohjaa ja kehittää muun muassa perhetyötä maassamme. Lakisääteisten sosiaalipalvelujen tuottamisesta kuntalaisilleen ovat vastuussa kunnat. Kuntien tulee huolehtia, että asuinpaikasta huolimatta ihmiset saavat lakien edellyttämät palvelut. Kunnat voivat tuottaa palveluja itse, yhdessä yhden tai useamman muun kunnan kanssa (kuntayhtymä) tai ostaa palveluja muilta kunnilta tai yksityisiltä palvelun tuottajilta. Kunnanvaltuusto ja – hallitus johtavat kuntien palvelujen tuottamista ja kuntien toimintaa ohjaavat lainsäädännön lisäksi kuntien omat johto- ja hallintosäännöt. (Järvinen ym. 2007, 64-67.)

### **3.2 Lasten ja lapsiperheiden palvelut palvelujärjestelmässä**

Lapsille ja lapsiperheille kuntien järjestämät palvelut voidaan jaotella monella eri tavalla. Ne voidaan jaotella sektorikohtaisesti, jolloin palvelut määritellään sosiaali-, sivistys- ja terveystoimen palveluiksi tai pohja voi olla säädösperusteinen, koska palveluja määrittävät useat eri lait, kuten kansanterveyslaki (66/1972), päivähoitolaki (36/1973, uudistettu vuonna 1995), peruskoululaki (476/1983, uudistettu perusopetuslaki 628/1998), sosiaalihuoltolaki (710/1982), lastensuojelulaki (683/1983, uudistettu lastensuojelulaki (417/2007.)) (Hänninen 2009, 11.)

Lasten ja lapsiperheiden palvelut voidaan jakaa myös perus- ja erityispalveluihin. Peruspalvelut ovat lähipalveluja, jotka kunta järjestää mahdollisimman lähelle asiakasta. Peruspalvelut kattavat terveyden- ja päivähoitoon, perusopetukseen, kotihoitoon ja sosiaalityöhön liittyvät palvelut. (Suomen kuntaliitto, 2007.) Erityispalvelut, järjestetään keskitetysti kattamaan isompaa väestöpohjaa. Lapsiperheiden ja lasten osalta erityispalveluja voivat olla muun muassa päivähoiton osalta vuoroahoito ja erityispäivähoito, perheneuvolapalvelut, lasten ja nuorten psykiatriset palvelut, päihdepalvelut ja sijaishuollon palvelut. (Suomen kuntaliitto 2007; Hänninen 2009, 11-16.)

#### **3.2.1 Kolmas sektori**

Kolmannella sektorilla tarkoitetaan niitä yhteisöjä ja toimintoja, jotka eivät kuulu julkiseen sektoriin tai yrityksiin. Sen toiminta on kaikille avointa ja se on ainakin osittain vapaaehtoista. Kolmannen sektorin toiminta on voittoa tavoittelematon ja siitä saatava hyöty kohdistuu laajasti koko ympäröivään yhteiskuntaan. Kolmannen sektorin toiminta on järjestäytyntä ja voimassa olevien lakien ja asetusten mukaista.

Haminan kaupungin lapsiperheiden palveluoppaaseen valikoitui kolmannen sektorin toimijoista Haminan Pelastakaa Lapset ry, Kaakonkulman Maahanmuuttajat Rodnik ry, Kymenlaakson yhden vanhemman perheet ry ja Mannerheimin lastensuojeluliitto. Avaamme tarkemmin Mannerheimin lastensuojeluliiton toimintaa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin kansalaisjärjestö, joka toimii valtakunnallisella tasolla. Järjestö toimii lasten, nuorten ja lapsiperheiden oikeuksien ja etujen hyväksi, yhteistyössä monien eri tahojen kanssa. Järjestön tarkoituksena on edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia, lisätä lapsuuden arvostusta ja näkyvyyttä yhteiskunnassa sekä tuoda lasten näkökulmaa päätöksentekoon. Järjestön tavoitteena on lasten oikeuksien puolustaminen ja vastuullisen vanhemmuuden vahvistaminen. Järjestö antaa myös monenlaista neuvontaa ja kuntoutusta, järjestää kotipalveluita sekä tuottaa ohjelehtisiä neuvoloiden tarpeisiin. Melkein jokaisella paikkakunnalla toimii Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhdistyksiä, jotka järjestävät lyhytaikaista lastenhoitoapua sekä paikallisesti koulutus- ja teematapahtumia lasten vanhemmille. (Haapio ym. 2009, 47.) Hamina kuuluu Mannerheimin lastensuojeluliiton Kymen piiriin.

### **3.2.2 Seurakunta**

Seurakunnat järjestävät lapsiperheille muun muassa perhekahviloita ja kerhotoimintaa. Perhekahvilat ovat vapaa muotoista toimintaa, jotka on tarkoitettu juuri lapsen saaneille perheille. Toiminnalla pyritään auttamaan vanhempia jaksamisessa ja mahdollistaa vertaistoimintaa. Seurakuntien perhetyö koostuu myös hengellisistä tilaisuuksista, kuten vauvakirkoista, jotka on tarkoitettu vauva- ja lapsiperheille isovanhempineen ja kummeineen. Evankelisluterilaisella kirkolla on myös perheasiain neuvottelukeskuksia, joissa pyritään ennaltaehkäisemään perheen ongelmatilanteita ja selvittämään perheen jäsenten keskinäisiä suhteita ja ennaltaehkäistään ongelmatilanteita. (Haapio ym. 2009, 48.) Hamina-Vehkalahden seurakunnan lapsi- ja perhetyö järjestää monipuolista lasten ja heidän kotiensa hengellistä elämää ja hyvinvointia tukevaa toimintaa (päiväkerho, perhekerho, pyhäkoulu, koululaisten iltapäivätoiminta, pikkulapsityö, perhemessut, perheleiri) (Hamina- Vehkalahden srk)

### **3.3 Kunta- ja palvelurakennemuudistus eli PARAS- hanke**

Sisäasianministeriö asetti hankkeen kunta- ja palvelurakenteen uudistamiseksi toukuussa 2005. Laki kunta- ja palvelurakennemuudistuksesta (169/2007) tuli voimaan 23.2.2007. Lain edellyttämien kunta- ja palvelurakenteen muutosten tulee valmistua

kokonaisuudessaan puitelain voimassaoloaikana eli viimeistään vuoden 2013 alusta. (Sosiaali- ja terveystalvet PARAS-uudistuksessa.)

Eduskunnan päätöksen mukaisesti on lain tarkoituksesta säädetty seuraavasti:

”Lain tarkoituksena on luoda edellytykset kunta- ja palvelurakenneuudistukselle. Uudistuksen tarkoituksena on kunnallisen kansanvallan lähtökohdista vahvistaa kunta- ja palvelurakennetta, kehittää palvelujen tuotantotapoja ja organisointia, uudistaa kuntien rahoitus- ja valtionosuusjärjestelmiä sekä tarkistaa kuntien ja valtion välistä tehtäväjako siten, että kuntien vastuulla olevien palvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen sekä kuntien kehittämiseen on vahva rakenteellinen ja taloudellinen perusta. Tarkoituksena on parantaa tuottavuutta ja hillitä kuntien menojen kasvua sekä luoda edellytyksiä kuntien järjestämien palveluiden ohjauksen kehittämiseksi. Lain tavoitteena on elinvoimainen ja toimintakykyinen sekä eheä kuntarakenne. Lisäksi lain tavoitteena on varmistaa koko maassa laadukkaat ja asukkaiden saatavilla olevat talvet. Palvelurakenteen on oltava kattava ja taloudellinen ja sen on mahdollistettava voimavarojen tehokas käyttö” (1 luku / 1§). (Laki kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta)

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksella pyritään siihen, että nykyisten kuntien vastuulla olevat talvet saavat riittävän vahvan rakenteellisen ja taloudellisen perustan. Palveluiden kehittämisen tavoitteena on laadun, vaikuttavuuden, saavutettavuuden, tehokkuuden ja teknologian kehittämisen paraneminen. Hankkeessa on tarkoitus arvioida ja tehdä ehdotus palveluiden tarkoituksenmukaisesta järjestämisvastuusta. Kunta- ja palvelurakenneuudistuksessa vahvistetaan kuntarakennetta yhdistämällä kuntia ja tekemällä kuntaliitoksia. Palvelurakenteita vahvistetaan myös lisäämällä kuntien yhteistoimintaa. (Hänninen 2009, 22-23.)

Kunta- ja palvelurakenneuudistuksesta vuoden 2007 alusta voimaan tullut laki velvoitti kaikkia Suomen kuntia tekemään selvityksen palvelujen tuottamisesta sekä uudistusten toteuttamiseen liittyvän toimeenpanosuunnitelman, jonka kunnanvaltuustot hyväksyivät. Toimeenpanosuunnitelmassa tuli olla muun muassa selvitettyä kuinka kunta toteuttaa sille asetetut tavoitteet 20 000 henkilön väestöpohjasta talveys- ja sosiaali- palvelujen osalta. Suunnitelmien tuli lisäksi sisältää palvelujen tarveselvitykset ja sen,

kuinka palveluhaasteisiin aiotaan kunnassa vastata. (Stenvall ym. 2008, 23; Hänninen 2009, 23.)

Keväällä 2008 käynnistyi Haminan, Virolahden ja Miehikkälän kuntien kesken kuntaliitosselvitys. Kaikkien kolmen kunnan valtuustot käsittelivät asiaa kokouksissaan maanantaina 2.3.2009. Kaakonkulman kolmen kunnan kuntaliitoshanke on muuttumassa Haminan ja Virolahden väliseksi, koska Miehikkälä vastusti kuntaliitoshanketta. (Kuntaliitosselvitys.) Haminan kaupunginhallitus päätti aloittaa liitosselvityksen vuonna 2011. Virolahden kunta haluaa parin vuoden aikalisän selvittääkseen muitakin vaihtoehtoja. Jos kuntaliitos toteutuu, kunnat yhdistyisivät vuonna 2013. (Hamina Virolahti kuntaliitos siirtyy.)

Suurin osa PARAS- hankkeen selvityksistä ja toimeenpanosuunnitelmista kohdistuu tai ainakin sivuaa sosiaali- ja terveystoimialaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset ovat jo vuosien ajan kasvaneet yleistä kustannuskehitystä nopeammin. Koettu palvelutarve on rajaton, mutta työvoima ja muut resurssit rajallisia. Sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistamisessa kuntien lähtötilanne on hyvin erilainen. Tilanne johtuu muun muassa maantieteellisestä sijainnista, asukasmäärästä, aikaisemmista hallinnollisista ratkaisuksista ja saatavilla olevista palvelutuotannon vaihtoehtoista. (Sosiaali- ja terveyspalvelut PARAS- uudistuksessa.)

### **3.4 PARAS- hankkeen vaikutus lapsiperheiden palveluihin**

Eri tutkimusten mukaan Suomessa lasten ja nuorten keskimääräinen hyvinvointi ja terveys ovat lisääntyneet. Samanaikaisesti palvelujärjestelmän lapsille, nuorille ja lapsiperheille suunnattujen erityispalveluiden kysyntä on kasvanut nopeasti. Tutkimustiedot kertovat sekä ongelmien selkeästä kasautumisesta melko pienelle vähemmistölle että myös suurista eroista palvelujärjestelmän toiminnassa ja kehityssuunnissa eri kuntien välillä. Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-fin nosti esiin toukokuussa 2009 lapsiperheiden palveluiden sen hetkisen tilanteen ongelmat ja pelon aiheen siitä, kuinka lasten ja lapsiperheiden palveluja pystytään tiukkenevan taloustilanteen takia turvaamaan. Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula korostaakin

kuntien ehkäisevien palvelujen vahvistamista ja lapsen oikeutta tulla kuulluksi ja osalliseksi häntä koskevissa asioissa. (Hänninen 2009, 6.)

Uusi lastensuojelulaki (417/2007) syntyi valtakunnallisen sosiaalialan kehittämishankkeen tuloksena samoihin aikoihin, kun PARAS- hanke käynnistyi. Laissa korostetaan lapsen osallisuutta ja riittävän varhaista puuttumista jo ilmenneisiin lasten ja lapsiperheiden ongelmiin. Laki painottaa lisäksi laaja-alaista lastensuojelua ja eri sektoreiden välistä yhteistyötä lasten ja perheiden hyvinvoinnin takaamiseksi. Lastensuojelun käsite on laajentunut koskemaan myös muita toimijoita kuin yksistään lastensuojelun työntekijöitä. Lastensuojelun palvelujen järjestäminen on yksi osa PARAS- hankkeessa tarkasteltavaa palvelurakennekokonaisuutta. Uuden lastensuojelulain vaatimaa erityisosaamista ei löydy joka kunnasta, joten moniammatilliset asiantuntijaryhmät ja lastensuojelun suunnitelmat toteutetaan kuntien välisenä yhteistyönä. PARAS- hankkeen myötä myös muita lastensuojeluun liittyviä palveluja, niiden tuottamistapoja ja rakenteita on mietittävä uudelleen kunnissa. Tämä mahdollistaa uusien sosiaalisten innovaatioiden syntymisen, käyttöönoton ja leviämisen, joka on yksi PARAS- hankkeen tavoitteista. (Hänninen, 2009, 6.)

Kunta- ja palvelurakennemuutostukseen ja uuteen lastensuojelulakiin liittyen myös Kaakkois-Suomen alueella, johon Haminan, Miehikkälän ja Virolahden kunnat kuuluvat, on toteutettu kehittämishankkeita. Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Oy Socom toteutti lastensuojelun kehittämissyksikkö -hankkeen vuosina 2007–2009. Varsinaisena pilottihankkeena oli toiminut lastensuojelun ja perhetyön osaamisklinikkahanke Kotkan, Haminan, Pyhtään, Virolahden ja Miehikkälän alueilla vuosina 2003 – 2005. Osaamisklinikkahanke loi pohjaa myös laajemmalla alueella Kaakkois-Suomessa toimivalle lastensuojelun kehittämissyksikkö hankkeelle, jossa oli mukana Kaakkois-Suomen 23 kuntaa. Hankkeen tavoitteena on ollut organisoida Kaakkois-Suomen alueelle pysyvä lastensuojelun kehittämissyksikkö, joka perustuu kuntien toimintayksiköissä tapahtuvaan verkostomaiseen yhteistyöhön. Lastensuojelun kehittämissyksikön tehtävänä on lastensuojelun liittyvien käytäntöjen kehittäminen, tiedon tuotanto, koonti ja levittäminen. Kehittämissyksikkö toimi Sosiaali- ja terveysministeriön hankerahoituksella ajalla 1.5.2007 – 31.10.2009. Hankkeen loppuraportissa todetaan, että hanke, eteni suunnitellusti hankkeelle asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja

kehittämisyksikkö on toteuttanut sille annetut erityiset tavoitteet kiinnittymällä asiakastyöhön, verkostoimalla seudullista henkilöstöä ja osaamista sekä sitomalla tutkimusta ja kehittämistä käytäntöön. (Kaakkois-Suomen lastensuojelun kehittämisyksikkö- hanke 2007- 2009 loppuraportti)

#### **4 SOSIAALIPALVELUT SUOMESSA**

Meillä Suomessa on monitahoinen ja laaja sosiaali- ja terveystalvelujen verkosto, joka pyrkii tukemaan lapsiperheitä arjessa selviytymisessä. Vastuu on yhteisesti kodeilla ja julkisilla instituutioilla, unohtamatta kolmannen sektorin toimijoita. (Helminen, 2006, 29.) Kunnat tuottavat asukkailleen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja kuntatasolla toteutumisesta ja päätöksistä vastaavat kunnanvaltuusto- ja hallitus sekä virkamiehet. Kunnat toimivat aluehallintovirastojen alaisuudessa ja aluehallintovirastot sosiaali- ja terveysministeriön hallinnoimana. (Kettunen ym. 2004, 30.)

Sosiaalihuolto kattaa sosiaalipalvelut, sosiaaliavustukset, toimeentulotuen sekä em. kuuluvia toimia, joilla on tarkoitus edistää ja ylläpitää yksityisen henkilön, perheen sekä yhteisön toimintakykyä ja turvallisuutta. Sosiaalihuoltolaki on puitelaki, joka antaa kunnille yleiset linjat, joiden mukaan sosiaalihuolto tulee järjestää. Lain toteuttamiseen jää paljon tulkinnan varaa, vaikka sosiaalipalveluiden järjestäminen on kuntien velvoite.

Sosiaalihuoltolaissa on määritelty yleiset sosiaalipalvelut, joita ovat sosiaalityö, kasvat- tus- ja perheneuvonta, kotipalvelut, asumispalvelut, perhehoito, laitoshoido ja omaishoito. Kunnan on huolehdittava myös sosiaalihuollon erityispalveluista, joita ovat lasten päivähoito, lasten- ja nuorten huolto, vammaispalvelut, päihdehuolto, kehitysvammaisten erityishuolto, isyyden selvittäminen, elatuksen turvaaminen sekä ottolapsineuvonta. (Heiliö ym. 2006, 243.)

Sosiaalipalveluja voivat käyttää kaikki kuntalaiset tuloista riippumatta. Sosiaalityö ja kasvat- tus- ja perheneuvonta ovat maksuttomia, muista sosiaalipalveluista voidaan periä maksu asiakkaan maksukyvyn mukaan. (Kettunen ym. 2006, 28- 29.)



## 4.1 Yleiset sosiaalipalvelut

Sosiaalipalveluilla tarkoitetaan kunnan järjestämisvastuulle kuuluvia toimintoja, joista säädetään sosiaalihuoltolain 17 §:ssä. Sosiaalityö on keskeinen avohuollon palvelumuoto ja sillä vahvistetaan tuen tarpeessa olevien kansalaisten voimavaroja ja tuetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen omaehtoista toimintaa ja selviytymistä. Tavoitteena on ehkäistä syrjäytymistä ja ratkaista sosiaalisia ongelmia ja näin ylläpitää ja edistää kansalaisten ja yhteisöjen hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. (Heiliö ym. 2006, 31.)

Kasvatus- ja perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa, asiakkaaksi hakeudutaan yleensä lapsen alettua oireilla tai kasvatuksessa on koettu olevan haasteita. Kasvatus- ja perheneuvonta on myös myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa. (Aaltonen ym. 2002, 67.)

Perhehoidolla tarkoitetaan lapsen hoidon, kasvatuksen ja muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa eli sijaisperheessä. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle mahdollisuus kodinomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystään. Perhehoitoa annetaan henkilölle jonka hoitoa, kasvatusta tai muuta huolenpitoa ei voida tarkoituksenmukaisesti järjestää hänen omassa kodissaan tai muita sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita hyväksi käyttäen ja jonka ei katsota olevan laitoshuollon tarpeessa. Perhehoitoa voidaan järjestää lastensuojelun asiakkaille, kehitysvammaisille, vanhuksille tai mielenterveyspotilaille. (Heiliö ym. 2006, 256.)

Kotipalveluilla tarkoitetaan sosiaalihuoltolaissa asumiseen, henkilökohtaiseen hoivaan ja huolenpitoon, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä muuhun tavanomaiseen ja totunaiseen elämään kuuluvien tehtävien ja toimintojen suorittamista tai niissä avustamista (Sosiaalihuoltolaki 1982/710, 20 §). Palveluja saavat yleensä ikäihmiset, vammaiset ja sairaat. Laman jälkeiset supistustoimenpiteet karsivat kotipalvelun käyttämisen melkein kokonaan lapsiperheiltä. Lapsiperheet voivat saada kotipalvelua sairaustapauksissa ja kriisitilanteissa. (Aaltonen ym. 2002, 67.)

Laitoshoitoa tarvitsevat yleensä ikäihmiset ja vammaiset. Lyhytaikaisella laitoshoidolla tuetaan kotona selviytymistä ja hoitavan omaisen jaksamista. Samalla pyritään ehkäisemään pysyvän laitoshoidon tarvetta. Lyhytaikaishoitojaksot voivat vuorotella kotona asumisen kanssa tai ne voivat olla satunnaisia. Pitkäaikaista laitoshoitoa annetaan henkilölle, jolle ei voida järjestää hänen tarvitsemaansa muuta ympärivuorokautista hoitoa. Siihen sisältyy muun muassa hoito, ravinto, lääkkeet, puhtaus, vaatetus sekä sosiaalista hyvinvointia edistävät palvelut. (Heiliö ym. 2006, 360.)

## **4.2 Sosiaalihuollon erityispalvelut**

Sosiaalihuoltolain ja -asetuksen lisäksi lasten ja nuorten huollosta säädetään useissa erityislaeissa ja -asetuksissa. Kuntia velvoittavia lakeja ovat esim. laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, laki lapsen huolto- ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta, laki lapsen elatuksesta, isyyslaki, asetus isyyden vahvistamisesta ja kumoamisesta sekä lapsen elatuksesta, elatusturvalaki, laki lapseksi ottamisesta sekä lastensuojelulaki ja lastensuojeluasetus. (Heiliö ym. 2006, 262.)

Kunnan on huolehdittava siitä, että vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Tämän lain mukaisia palveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve. Vammaispalvelulain tarkoituksena on edistää vammaisen henkilön edellytyksiä elää ja toimia muiden kanssa yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä sekä ehkäistä ja poistaa vammaisuuden aiheuttamia haittoja ja esteitä. (Heiliö ym. 2006, 350- 351.)

Kehitysvammaiset henkilöt kuuluvat ensisijaisesti yleisiä sosiaali- ja terveystalvelujen sekä vammaispalvelujen käyttäjiin. Kehitysvammaisten erityispalveluilla turvataan päivittäisistä toiminnoista suoriutuminen, sopeutuminen yhteiskuntaan sekä muu hoito ja huolenpito. Palvelut perustuvat lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta (519/1977). Kehitysvammaisten erityispalveluja ovat: asumispalvelut, joita ovat palveluasuminen, autettu asuminen, ohjattu asuminen, tukiasuminen, työ- ja päivätoiminta, laitoshoito, perhehoito, ja kehitysvammaneuvolet. (Heiliö ym. 2006, 366- 369.)

Päihdehuoltolain 3 §:n mukaan päihdeongelmaisten hoidon järjestäminen on kunnan tehtävä. Päihdehuolto on järjestettävä sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Sosiaali- ja terveydenhuollon yleisiä palveluja tulee kehittää siten, että niiden piirissä pystytään hoitamaan riittävästi päihteiden ongelmakäyttäjiä. Päihteellä tarkoitetaan kaikkia sellaisia aineita, mitä käytetään päihdemistarkoituksessa kuten alkoholia, erilaisia lääkkeitä, huumausaineita ja teknisiä liottimeja sekä näiden aineiden sekakäyttöä. (Kettunen ym. 2006, 157.)

Lapsella on oikeus isään, joten isyys selvityksen tekeminen on suotavaa lapsen syntymän jälkeen. Äidin aviomies on isyyslain mukaan lapsen isä, avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys on käytävä tunnustamassa erikseen lastenvalvojan luona. Asiakirjat lähetetään käräjäoikeuteen vahvistettavaksi, jolloin lapsi saa saman oikeudellisen aseman ja perintöoikeuden kuin avioliitossa syntynyt lapsi. (Kettunen ym. 2006, 55.)

Lapsen elatus on lapsen kehitystason mukaisten aineellisten ja henkisten tarpeiden tyydyttämistä ja lapsen tarvitseman hoidon ja koulutuksen turvaamista sekä näistä aiheutuvista kustannuksista vastaamista. Lapselle voidaan vahvistaa suoritettavaksi elatusapua, jollei vanhempi muulla tavoin huolehdi lapsen elatuksesta tai, jos lapsi ei asu pysyvästi vanhempansa luona. Elatusapu on tarkoitettu elatukseen oikeutetun lapsen tarpeiden tyydyttämiseen. Elatustukea maksetaan lapselle, jonka elatusvelvollinen vanhempi on laiminlyönyt elatusavun maksamisen tai on kykenemätön maksamaan elatusapua. Elatustukea saa myös lapsi, jonka isyyttä ei ole voitu vahvistaa. (Kettunen ym. 2006, 59- 60.)

### **4.3 Lasten päivähoido**

Laki lasten päivähoidosta säädettiin Helsingissä 19.1.1973 eduskunnan päätöksen mukaisesti. Lakiin sisältyvät säännökset koskivat muun muassa päivähoidon toimintamuotoja sekä subjektiivista oikeutta. Laki määrää, että lasten päivähoido tulee järjestää päiväkotihoidona, perhepäivähoidona, leikkitoimintana tai muuna päivähoidotoimintana. (Laki lasten päivähoidosta, 1 luku 1§)

Jokaisella lapsella on oikeus päivähoitoon. Tätä kutsutaan myös lapsen subjektiiviseksi oikeudeksi. Alle 3-vuotiaat saivat tämän oikeuden vuonna 1990 ja pitkien keskustelujen jälkeen alle kouluikäiset saivat saman oikeuden vuonna 1995 joulukuussa. (Lounassalo, 2001, 233-235.)

Päivähoidon perustehtävänä on huolehtia lasten hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Nämä kolme tehtävää nähdään päivähoidon ydintehtävinä. Perustehtävien lisäksi päivähoito tekee yhteistyötä myös lasten vanhempien kanssa. Yhteistyö vaatii molemmilta osapuolilta luottamusta, tasavertaisuutta, kunnioitusta ja sujuvaa vuorovaikutusta. Vanhemmat ovat lastensa asiantuntijoita ja päivähoitoa pidetään kasvatuskumppanina. Kasvatuskumppanuudella tarkoitetaan vanhempien ja päivähoiton työntekijöiden välistä toimintaa, jonka tarkoituksena on toimia lapsen parhaaksi, kasvua, kehitystä ja oppimista tukien. (Koivunen 2009, 151-155.)

Päivähoito tekee myös yhteistyötä moniammatillisen verkoston kanssa, joita ovat neuvolat, koulut, puhe- ja toimintaterapiat, sairaalat ja lastensuojelu. Päivähoito toimii usein myös lastensuojelun tukitoimena. (Koivunen 2009, 11-12.)

Päivähoidon varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman (Vasu) perusteet sekä kunnan / kaupungin oma varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset hyväksyttiin 28.2.2002. Ne sisältävät yhteiskunnan järjestämän ja valvoman varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet ja kehittämiset painopisteet. (Stakes 2005,7.)

Haminan kaupunki tarjoaa lapsiperheille monipuolista ja laadukasta päivähoitoa sekä esiopetusta. Tärkeänä pidetään lapsen ja vanhemmuuden arvostamista sekä hyvän lapsuuden luomista yhteistyössä vanhempien kanssa. Päivähoidon ja esiopetuksen hoito, kasvatusta ja opetus ovat tavoitteellista ja suunnitelmallista.

Haminan päivähoitosta vastaa kolme päivähoiton ohjaajaa, joiden vastuualueita ovat päiväkotitoiminta, ryhmäperhepäivähoito, esiopetus ja kotiperhepäivähoito.

Haminan päivähoiton alueet ovat jaettu itäiseen ja läntiseen alueeseen.

Haminassa toimii n. 30 kotiperhepäivähoitajaa eri puolilla kaupunkia. Vuorohoito on keskitetty Keskikaupungin päiväkodille ja yksityisestä päivähoidosta vastaavat Haminan seudun englanninkielinen leikkikoulu ry, Saviruukun päiväkotikoti ja Leiritien päiväkotikoti. Avoimesta päiväkotitoiminnasta vastaavat Haminan kaupunki yhteistyössä Hamina-Vehkalahden seurakunnan ja Pelastakaa Lapset ry:n kanssa. (Lasten päivähoito.)

#### **4.4 Esiopetus**

Kunnalla on lakiin perustuva velvollisuus järjestää esiopetusta. Vanhemmat ratkaisevat osallistuuko heidän lapsensa esiopetukseen vai ei. Esiopetus on osallistujille maksutonta ja sitä järjestetään sekä päiväkotien että koulujen yhteydessä. Esiopetusta annetaan oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna ja sen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta vahvistaa oppimisedellytyksiä.

Esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia vuodessa ja päivittäin korkeintaan viisi tuntia. Lapsen subjektiivinen oikeus päivähoitopaikkaan säilyy, joten hän voi siirtyä päivähoitoon esiopetustuntien jälkeen. Esiopetuksen tavoitteena on edistää yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa lapsen kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lapsen sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla.

Esiopetus ja perusopetus etenevät lapsen kehityksen mukaisesti ja johdonmukaisesti. Esiopetuksen tavoitteena on vahvistaa myönteistä minäkuvaa lapsessa ja hänen oppimaan oppimistaan. Opetushallituksen vahvistamat valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet ohjaavat esiopetuksen sisällön suunnittelua ja toimivat perustana paikallisille opetussuunnitelmille.

Esiopetusta ovat kelpoisia antamaan pääsääntöisesti lastentarhanopettajan tutkinnon suorittaneet ja luokanopettajat. Opetusministeriön suosituksen mukaan esiopetusryhmään saa kuulua enintään 13 lasta. Ryhmän koko voi olla maksimissaan 20 lasta, jos ryhmässä on opettajan lisäksi koulutettu aikuinen. (Aaltonen yms. 2002, 43-45.)

Haminassa toimii 13 esikoulua, jotka on jaettu itäiseen ja läntiseen alueeseen. Vuorohoidossa oleville on oma esikoulunsa. Haminassa osa esikouluista toimii päiväkodin yhteydessä, osa koulujen yhteydessä ja kuuluvat perusturvan palveluihin toistaiseksi. (Esikoulut.)

#### **4.5 Lapsiperheet sosiaalipalvelujen käyttäjinä**

Lasiperheiden arki on muuttunut. Perheiden ulkoiset (esimerkiksi taloudellinen tilanne) ja sisäiset (esimerkiksi sosiaalinen verkosto) resurssit vaihtelevat ja niillä on välitön yhteys perheen hyvinvointiin. Haasteelliset elämäntilanteet heijastuvat perheeseen, vanhemmuuteen ja kodin ilmapiiriin. Suurin osa lapsiperheistä voi taloudellisesti hyvin, osa aikaisempaa huonommin. (Helminen, 2006, 28.)

Palvelujärjestelmän näkökulmasta lapsiperheiden peruspalvelut ovat pääosin pysyneet ennallaan, mutta raskaammat erityispalvelut, kuten lasten- ja nuorisopsykiatria, lastensuojelun sijoitukset kodin ulkopuolelle ja erityisopetus ovat kasvaneet nopeasti. Matti Rimpelän (2008, 66-68) mukaan syitä erityispalvelujen käytön nopeaan kasvuun ovat ennen kaikkea lasten pahoinvoinnin toteaminen ja diagnostiikka sekä peruspalvelujen rapautuminen. Näyttää siis siltä, että palvelujen voimavarat ovat samalla tasolla kuin ennen 1990-luvun lamaa tai pienentyneet siitäkkin tasosta. Näin ollen ei pystytä puuttamaan oikea-aikaisesti lasten pahoinvointiin. (Hänninen 2009, 5.)

Stakesin nykyisen THL:n vuoden 2004 suomalaisten hyvinvointi ja palvelut-kyselyssä selvitettiin muun muassa, mitä mieltä kansalaiset ja asiakkaat olivat sosiaalipalveluista. Kyselyn perusteella tuli selkeä viesti siitä, että tiedotusta oikeudesta etuihin ja sosiaalipalveluihin tulisi lisätä. Kaikkiaan 70 prosenttia vastaajista toivoi tiedotuksen lisäämistä. Erityisesti 35 - 49-vuotiaiden ryhmä kaipasi tiedotuksen lisäämistä, samoin alimmassa tuloviidenneksessä olevat. Tiedotuksen lisäämistä toivovat asuivat muita useammin pikkukaupungissa. Kaksi kolmasosaa kyselyyn vastanneista kansalaisista oli myös sitä mieltä, että sosiaalipalveluiden saamista tulisi nopeuttaa ja sosiaalipäivystystä parantaa kiireellisissä tapauksissa paljon tai jonkin verran. Runsas 60 prosenttia kyselyyn vastanneista oli sitä mieltä, että vanhuspalveluja ja lasten ja nuorten tukipalveluja tulisi kehittää paljon tai jonkun verran. (Muuri, 2007, 204, 220- 221.)

Haminan kaupungin toteuttama kysely lapsiperheille osoitti myös, että tietoa lapsiperheille suunnatuista palveluista tarvitaan. Todennäköisesti myös palveluiden käyttöaste on lisääntynyt.

#### **4.6 Lastensuojelu**

Lastensuojelu on osa lasten ja nuorten julkista huolenpitoa ja perustuu lakiin. Lastensuojelulain (2007) tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä suojeluun. Lastensuojelun on edistettävä lapsen hyvinvointia ja suotuisaa kehitystä. Sen tehtävänä on myös tukea vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja/tai kasvatuksesta vastaavia henkilöitä sekä lapsen kasvatuksesta että huolenpidosta järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi. Lastensuojelun tarvetta arvioitaessa ja sitä toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu, joita ovat lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto sekä ehkäisevä lastensuojelu (Lastensuojelulaki 2007).

Kaakkois-Suomessa työttömyys yhdessä alkoholi- ja mielenterveysongelmien kanssa on lisännyt lastensuojelun palvelujen ja tukitoimien tarvetta. Lisäksi Kaakkois-Suomen alueella on väestömäärään suhteutettuna runsaasti maahanmuuttajia ja määrä lisääntyy jatkuvasti. Monikulttuurisuuden huomioonottaminen peruspalveluissa, ennaltaehkäisevässä sekä korjaavassa lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa on tärkeää ja henkilöstölle haasteellista. (Kaakkois-Suomen lastensuojelun kehittämissyysikkö- hanke 2007- 2009 loppuraportti.)

Kaakkois-Suomen alueella alle 18-vuotiaita oli vuonna 2007 noin 60 000. Kymenlaaksossa 5,2 % lapsista ja nuorista oli vuonna 2007 (koko maan keskiarvo 5,3 %) lastensuojelun avohuollon tukitoimien piirissä. Vuonna 2007 kodin ulkopuolelle sijoitettujen 0 – 17-vuotiaiden prosenttiosuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli Kymenlaaksossa 1,4 %. Myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen alle 18-vuotiaiden prosentuaaliset

osuudet olivat Kaakkois-Suomessa vuonna 2007 maan keskiarvoa suurempia. .  
(Kaakkois-Suomen lastensuojelun kehittämisyksikkö- hanke 2007- 2009 loppuraportti.)

#### **4.6.1 Avohuollon tukitoimenpiteet**

Lastensuojelulaki korostaa avohuollon tukitoimenpiteiden ensisijaisuutta. Sosiaali- huollosta vastaavan toimielimen, yleensä sosiaalityöntekijän on viipymättä ryhdyttävä avohuollon tukitoimiin, jos kasvuolot vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai jos lapsi omalla käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään. Tukitoimenpiteitä ovat mm. taloudellinen tuki, tukihenkilö/tukiperhe, terapiapalvelut, perhetyö, vertaistoiminta, virikkeiden ja harrastamisen mahdollistaminen. (Avohuolto.)

#### **4.6.2 Kiireellinen sijoitus**

Lastensuojelulain mukaisesti lapsi voidaan kiireellisesti sijoittaa kodin ulkopuolelle, jos hän on välittömässä vaarassa, joka voi johtua esimerkiksi kodin olosuhteiden muutoksesta, lapsesta huolehtimisen on puutteellisuudesta, lapsen vanhemmat ovat sairastuneet tai päihtyneitä tai joutuneet onnettomuuteen. Kiireellisestä sijoituksesta päättää sosiaalityöntekijä. Ennen päätöksen tekoa kuullaan lapsen kasvatuksesta huolehtivan mielipide, jollei ole perusteltua jättää sitä tekemättä. Sitten valitaan turvallinen sijoituspaikka, joka voi olla perhehoito tai laitos. Kiireellisen sijoituksen enimmäiskesto- aika sosiaalityöntekijän päätöksellä on 30 päivää. Kiireellinen sijoitus päättyy, jos sosiaalityöntekijä arvioi, että lapsi voi palata turvallisesti kotiinsa tai kiireellinen sijoitus muuttuu huostaanotoksi. (Kiireellinen sijoitus.)

#### **4.6.3 Huostaanotto**

Huostaanotto on lastensuojelutyön viimesijainen toimenpide, jossa lapsi otetaan pois vanhemmiltaan yhteiskunnan hoidettavaksi. Se tehdään lapsen kehityksen turvaamiseksi, ja sitä käytetään vain, jos muut toimenpiteet eivät ole olleet riittäviä. Huostaanotto voidaan toteuttaa joko kiireellisenä turvaamistoimenpiteenä, joka on esitelty edellisessä luvussa, tai varsinaisena huostaanottona, joka tarkoittaa yleensä lapsen



pidempiaikaista sijoittamista kodin ulkopuolelle. Huostaanotto voi olla suostumukseen perustuva tai jos lapsen huoltaja, tai 12 vuotta täyttänyt lapsi itse vastustaa huostaanottoa, viranhaltija tekee hakemuksen hallinto-oikeudelle huostaanotosta.

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi ja se on lopetettava heti, jollei huostassa pidon tarvetta enää ole. Huostaanotto päättyy viimeistään sinä päivänä, kun lapsi täyttää 18 vuotta. (Huostaanotto.)

#### **4.6.4 Jälkihuolto**

Sijaishuollon päätyttyä lapselle tai nuorelle on järjestettävä jälkihuoltoa. Jälkihuollon on tarkoitus tukea ja helpottaa nuoren sopeutumista sijaishuollosta itsenäistymiseen. Toimeentulon turvaaminen ja asumisen järjestäminen ovat nuoren subjektiivisia oikeuksia. Jälkihuoltoon kuuluu myös nuoren vanhempien tai muun kasvatuksesta vastaavan tukeminen. Jälkihuollon järjestämisen velvollisuus päättyy nuoren täytettyä 21 vuotta. (Jälkihuolto.)

## **5 TERVEYSPALVELUT SUOMESSA**

Terveyspalvelut ovat kunnan pakollisia lakisääteisiä tehtäviä, jotka kuuluvat kansanterveystyöhön. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että terveyspalveluita on tarjolla kaikille kuntalaisille mahdollisimman laajalti ja kattavasti. Terveystenhuolto jaetaan perusterveydenhuoltoon, erikoissairaanhoidon, yksityiseen sairaanhoitoon ja muihin terveydenhuollon palveluihin.

Perusterveydenhuoltoa järjestetään kunnan terveyskeskuksessa ja sen palvelut koostuvat terveysneuvonnasta, sairauksien ehkäisystä, äitiys- ja lastenneuvolasta, suuterveydenhuollosta, koulu- ja oppilasterveydenhuollosta, työterveyshuollosta, sairaankuljetuksista ja mielenterveyspalveluista. (Terveysten- ja hyvinvoinninlaitos.)

### **5.1 Lapsiperheiden terveyspalvelut**

Lapsiperheiden perusterveydenhuollon palveluita ovat äitiys- ja lastenneuvolapalvelut, kouluterveydenhuollon palvelut, hammashuollon palvelut sekä terveyskeskusten sairaanhoitopalvelut. (Ivanoff ym. 2006, 16.)

### **5.1.1 Äitiysneuvolapalvelut**

Lapsiperheiden terveydenhuollon katsotaan alkavan äitiysneuvolasta, jo ennen lapsen syntymää. Äitiysneuvolassa seurataan äidin raskauden kehitystä aina lapsen syntymään saakka. Äitiysneuvolan tarkoituksena on ohjata ja neuvoa tulevia vanhempia vanhemmuuteen sekä oivaltamaan lapsen syntymän mukana tuomat muutokset perheessä. Äitiysneuvola vastaa myös synnytykseen valmentamisesta, raskausajan pulmien tunnistamisesta ja tarvittaessa äidin jatkohoitoon lähettämisestä. Suomessa äitiysneuvolan palvelut ovat maksuttomia ja vapaaehtoisia. (Ivanoff ym. 2006, 19.)

Äitiysneuvolan työmenetelmät muodostuvat usein ohjauksesta ja neuvonnasta, terveystarkastuksista, kotikäynneistä ja erilaista ryhmistä. Äitiysneuvola tarjoaa myös psykologin ja sosiaalityöntekijän palveluita. (Ivanoff ym. 2006, 19.)

Haminassa äitiysneuvola pyrkii vastaamaan niin odottavan, kuin jo synnyttäneenkin äidin terveydestä ja hyvinvoinnista. Äitiysneuvolan tehtävä on huolehtia koko perheen hyvinvoinnista ja tukea vanhemmuutta. Haminan perhesuunnitteluneuvolan tehtävänä on löytää asiakkaan kanssa sopiva raskaudenehkäisy, ehkäistä ja hoitaa sukupuolitauteja sekä tukea vastuullisen nuoruuden ja aikuisuuden kasvua.

Haminassa äitiys- ja perhesuunnitteluneuvola on jaettu kolmeen eri alueeseen A-, B- ja C-alueeseen kylien mukaisesti ja jokaisesta alueesta vastaa oma terveydenhoitaja. (Äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolat.)

### **5.1.2 Lastenneuvolapalvelut**

Lastenneuvolapalveluiden asiakkaaksi lapsi siirtyy heti syntymänsä jälkeen. Neuvolatyötä on tehty jo pitkään, yli 60 vuoden ajan. Tämän ansioista Suomessa on hyvin laaja ja vakiintunut neuvolaverkosto. Suomen lapsiperheistä 97 prosenttia käyttää neuvolan

tarjoamia palveluita, joka on myös vaikuttanut suuresti siihen, että Suomen imeväiskuolleisuus on hyvin pieni. (Ivanoff ym. 2006, 20)

Haminassa lastenneuvolatoiminnan tehtävänä on turvata lapsen hyvä terveys, edistää koko perheen hyvinvointia ja terveitä elintapoja. Lastenneuvolatoiminta pyrkii tunnistamaan ja poistamaan mahdolliset esteet terveen lapsen kehityksessä. Toiminta on yksilöllistä, perhekeskeistä, luottamuksellista ja vanhemmuutta tukevaa. (Lastenneuvolat ja kouluterveydenhuolto 1-6 luokat.)

### **5.1.3 Kouluterveydenhuolto**

Haminassa kouluterveydenhuollosta vastaavat koulujen terveydenhoitajat, jotka pyrkivät edistämään lapsen hyvinvointia ja toimivat yhteistyössä vanhempien, opettajien ja muiden ammattiryhmien kanssa. (Lastenneuvolat ja kouluterveydenhuolto 1-6 luokat.)

### **5.1.4 Hammashuolto ja sairaanhoitopalvelut**

Hammashuolto on tärkeä osa lapsen terveydenhuoltoa. Hammashuollon tehtävänä on vastata lapsen suun terveydestä, yhteistyössä vanhempien kanssa. Parhaiten tämä tapahtuu perheen kanssa keskustelemalla lapsen kasvatuksesta, päivän rutiineista sekä lapsen hyvinvoinnista. Hyvällä suun terveydenhuollolla ehkäistään kariesbakteerien leviäminen ja säilytetään terve suu ja hampaat. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 193.)

Haminassa toimii kaksi hammashoitola, Haminan hammashoitola ja Saviniemen hammashoitola. Hammashoitolan asiakkaita ovat niin pienet lapset kuin isommatkin koululaiset, joiden suun terveydestä huolehditaan säännöllisesti. (Suun terveydenhuolto.)

Lapsiperheiden sairaanhoitopalveluita haetaan usein terveyskeskuksen puhelinneuvonnasta, terveydenhoitajan tai sairaanhoitajan vastaanotolta, lääkärin päivystys- tai ajanvarausvastaanotolta tai sairaankuljetukselta. Keskussairaaloihin lapsiperheet ohja-

taan sairastapauksissa ja vakavimmissa tapaturmissa. Kotihoitopalvelua tarjotaan lapsiperheille yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa. (Ivanoff ym. 2006, 29-30.)

## 6 PALVELUOPAS

Toiminnallisen opinnäytetyömme aloitimme syksyllä 2007. Yksi ryhmämme jäsen oli tuolloin töissä Haminan kaupungilla lastenhoitajana ja hän alkoi selvittää erään Haminan päivähoiton ohjaajan kanssa, löytyisikö tarvetta työelämälähtöiselle opinnäytetyölle. Päivähoiton ohjaaja totesi, että tarvetta lapsiperheiden tukipalveluoppaalle kyllä löytyisi, mutta hän lupasi ottaa asian vielä tarkemmin puheeksi seuraavassa päivähoiton johtoryhmässä. Saimme myöntävän päätöksen ja aloitimme tutustumisen aiheeseen. Keskustelimme päivähoiton ohjaajan kanssa tarkemmin tulevasta opinnäytetyöstämme ja siitä mistä tarve opinnäytetyölle oli lähtenyt. Päiväkodit olivat teettäneet päivähoitossa olevien lasten perheille asiakaskyselyn keväällä 2007. Siitä nousi esille perheiden tietämättömyys tukipalveluiden saannista.

Aloitimme aiheeseen liittyvän tiedon keräämisen ja sovimme, että yksi ryhmämme jäsenistä käy vielä tarkemmin keskustelemassa oppaasta. Selvisi, että kanssamme yhteistyötä tehnyt päivähoiton ohjaaja oli siirtynyt muihin tehtäviin. Saimme uuden ohjaajan päivähoitosta ja keskustelimme hänen kanssaan asiasta. Hän oli keskustellut jo aikaisemmin muiden ohjaajien kanssa opinnäytetyöstämme ja tulleet siihen tulokseen, että Haminan kaupunki tarvitsee oikeastaan koko lapsiperhettä koskevan palveluoppaan. Opinnäytetyömme palveluoppaan sisältö muuttui ja aloimme tehdä Haminan kaupungin lapsiperheiden palveluopasta. Kirjasimme kaikki yhteydenotot ja muutokset ylös, koska se auttaisi itse opinnäytetyön tekemisessä.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä tekstistä tulee selvittää, mitä, miksi ja miten työtä on tehty, millainen työprosessi on ollut ja millaisiin johtopäätöksiin on päädytty. Raportista tulee ilmetä myös miten omaa prosessia ja oppimista arvioidaan. Toiminnalliseen opinnäytetyöhön kuuluu raportin lisäksi tuotos, joka on usein kirjallinen, esimerkiksi ohje- tai opaskirja. Tuotoksen tekstissä puhutellaan sen kohde- ja käyttäjäryhmää. Toiminnallinen opinnäytetyö on parhaimmillaan tutkimusraportin tavoin yhtenäinen ja

johdonmukainen kirjallinen esitys. Se mahdollistaa tekijän ja lukijan välisen vuorovaikutuksen. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 65-66.)

## **6.1 Palveluoppaan tavoitteet**

Tavoitteenamme oli koota palveluopas Haminan kaupungin lapsiperheille yhteistyössä Haminan kaupungin päivähoidon ohjaajien kanssa. Palveluoppaassa kuvattaisiin lyhyesti kaupungin tarjoamia lapsiperhepalveluja, jotka on jaettu perusturvan palveluihin, sivistyspalveluihin, seurakunnan palveluihin, järjestöjen ja yhdistysten palveluihin ja kansaneläkelaitoksen palveluihin.

Opinnäytetyömme perustuu teoreettiseen ja tutkittuun tietoon lapsiperheistä ja lapsiperheiden palveluista sekä Haminan kaupungilta saamaamme tietoon.

Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa lapsiperheiden palveluista opas, joka kattaisi mahdollisimman laajasti Haminan kaupungin tarjoamat palvelut.

## **6.2 Palveluoppaan toteutus**

Aloitimme oppaan tekemisen keräämällä tietoa Haminan kaupungin tarjoamista palveluista, sekä selvittämällä tarkemmin millaisia palveluita kaupunki tarjoaa juuri lapsiperheille. Halusimme myös, että kaupungin palveluiden tarjoajat saisivat tiedon siitä, että kokoamme lapsiperheiden palveluopasta. Saimme päivähoidon ohjaajan kautta tietomme Haminan kaupungin nettisivuille sekä hän lähetti myös sähköisesti yhteystietomme päivähoidon kanssa yhteistyötä tekeville tahoille. Saimme sähköpostitse useita yhteydenottoja kolmannen sektorin palvelujen tuottajilta. Palveluoppaan koostaminen herätteli palvelujen tarjoajia ja koimme itsekin, että palveluoppaalle oli selvä tilaus Haminan kaupungissa.

Aluksi meillä oli ajatus, että oppaasta tulisi internetiin helposti päivitettävä versio, joka olisi kaikkien haminalaisten saatavilla, koska henkilöstön vaihtuvuus on nykypäivää. Ohjaajat kuitenkin halusivat oppaasta helposti tulostettavan paperiversion,

koska opasta olisi tarkoitus jakaa neuvolasta sekä kaupunkiin muuttaville lapsiperheille.

Mietimme, miten rajaisimme lapsiperheet, koska ensi vaikutelma tuntui siltä, että oppaastamme tulisi todella monisivuinen. Keskustelimme päivähoiton ohjaajan kanssa asiasta ja päätimme ottaa oppaaseen mukaan vielä ammattikoulu- ja lukio-ikäisten perheet. Koska opinnäytetyön tekemisen tarve lähti päivähoitosta, päätimme rajata tarkemman tarkastelun kuitenkin opinnäytetyön teoriaosuudessa leikki-ikäisiä ja alle koulu-ikäisiä lapsia koskeviin perheisiin. Ensimmäinen versiomme oppaastamme oli todella laaja. Jouduimme poistamaan siitä useita kymmeniä sivuja, koska saimme työelämän ohjaajaltamme tiedon, että oppaan tulee olla vielä tiiviimmässä muodossa ja tulostettavissa oleva.

### **6.3 Palveluoppaan rakenne**

Palveluoppaan rakenne koostuu perusturvan palveluista, sivistyspalveluista, seurakunnanpalveluista sekä kolmannen sektorin palveluista.

Oppaan perusturvan palvelut pitävät sisällään lapsiperhepalvelut, sosiaalityön palvelut sekä terveyspalvelut. Lapsiperhepalveluja ovat lastenpäivähoito, äitiys- ja perhesuunnitteluneuvola, lastenneuvola ja kouluterveydenhuolto sekä perheneuvola.

Sosiaalityön palvelut koostuvat sosiaalitoimesta, Sahakosken perhetukikeskuksen toiminnasta ja perhetyöstä, Tukikeskus Villa Jensenistä sekä yksityisistä sosiaalityön palveluiden tarjoajista.

Terveyspalvelut koostuvat Haminan terveysasemasta, Ensiavusta, suuterveydenhuollosta sekä muusta terveydenhuollon palveluista.

Sivistyspalvelut pitävät sisällään koulutus-, kirjasto-, kulttuuri-, museo-, liikunta- ja urheilupalvelut. Seurakunnan palvelut pitävät sisällään mm. Hamina-Vehkalahden seurakunnan lapsityön. Kolmannen sektorin palvelut pitävät sisällään järjestö- ja yhdistystoimintaa.

## 6.4 Palveluoppaan palaute

Saimme kokoajan palautetta siitä, miten oppaamme teko etenee. Lähetimme aina uusimman version oppaasta päivähoiton ohjaajalle ja pyysimme palautetta. Jos oppaasta löytyi korjattavaa, korjasimme tiedot heti ja lähetimme korjatun versioon hänelle. Teimme viimeiset muutoksen oppaaseen keväällä 2010, koska oppaamme tiedot olivat muuttuneet vuoden aikana.

Palveluoppaamme otetaan käyttöön vasta syksyllä 2010, joten emme saa palautetta sitä käyttäviltä perheiltä. Siksi laadimmekin palautekyselyn palveluoppaan sisällöstä päivähoiton ohjaajalle/ohjaajille. Heidän mielestään palveluopas on riittävän kattava lapsiperheiden palveluja ajatellen. Palveluopas on palautteen mukaan selkeä ja helppolukuinen ja siitä löytyy riittävästi tietoa palvelun tuottajista. Päivähoiton ohjaajien mielestä prosessi on ollut hidas ja paljon muutoksia on ehtinyt tapahtua. He näkevät palveluoppaan tarpeellisena ja hyvänä lisänä kaupungin palveluihin ja kokevat palveluoppaan päivittämisen suurena haasteena.

Palveluopasta tullaan käyttämään työntekijöiden apuna palveluohjausta ja perehdyttämistä ajatellen. Palveluopas liitetään kaupunkiin muuttavien Hamina-tietopakettiin. Palveluopasta on tarkoitus jakaa myös asiakaspalvelupisteistä, neuvoloista, avoimista toiminnoista, päiväkodeista ja ilmoitustauluilta.

## 7 POHDINTA

Olemme kaikki kolme suuntautuneet sosionomiopinnoissamme varhais- ja erityiskasvatukseen, joten toiminnallisen opinnäytetyömme aihe palveluoppaasta lapsiperheille oli meille mieluinen. Yksi ryhmämme jäsen sai opinnäytetyömme aiheen silloisesta työpaikastaan päiväkotiohjaajilta Haminasta. Valitettavasti meistä yksi sairastui pian aiheen saamisen jälkeen ja joutui tuolloin keskeyttämään opintonsa puoleksitoista vuodeksi. Kuitenkin ryhmämme kaksi jäsentä jatkoi urheasti opinnäytetyömme tekemistä. Haminassa asuva ryhmämme jäsen hoiti yhteydenpidon palveluoppaan tilaajiin ja yhdessä toisen jäsenen kanssa selvitti lapsiperheiden palveluntarjoajista saatavat tiedot. Matkalla tapahtui yhteyshenkilömuutoksia ja prosessin uudelleenarviointia.

Kaiken kaikkiaan prosessi eteni melko hitaasti ja ryhmämme jäsen, joka oli prosessin alussa sairastunut, palasi tekemään työtämme yhdessä muiden kanssa. Tuossa vaiheessa itse toiminnallinen osuus eli Haminan kaupungin lapsiperheille tarkoitettu palveluopas oli työstetty lähes valmiiksi. Jatkoimme sitten yhdessä teoreettisen viitekehyyksen ja opinnäytetyön prosessin kirjoittamista.

Prosessin hitaaseen etenemiseen on varmasti syynä tilannemuutokset ja ennen kaikkea ryhmämme hyvä työllistyminen. Jokainen meistä on työllistynyt sosiaalialalle, vaikka meillä kellään ei ole vielä sosionomin tutkintoa suorittuna edellisen tutkintomme lisäksi. Valitettavasti kahdeksan tunnin työpäivät ja samanaikainen opinnäytetyön puurtaminen ei ole ollut mikään helppo yhtälö ja myös muuta elämää on elettävä.

Haminan kaupungin palveluoppaasta saamamme palaute työn tilaajilta oli pääasiassa positiivista, mutta juuri työn hitaaseen etenemiseen puututtiin. Myös oppaan painoasun olisi haluttu olevan erilainen, esimerkiksi vihkon muodossa. Työn tilaajat kokivat myös oppaan päivittämisen hankalaksi. Toivoimme, että tilaajat olisivat laittaneet palveluoppaan nettiin, koska sitä kautta se varmasti tavoittaisi useampia lapsiperheitä. Palveluopas otetaan Haminassa käyttöön vasta vuoden 2010 syksyllä, joten oppaan käytöstä saatavaa palautetta lapsiperheiltä emme työhömmä vielä saaneet.

Opinnäytetyön tekoprosessin aikana olisi jo varhaisemmassa vaiheessa pitänyt miettiä teoreettista viitekehystä, koska nyt teimme sen nopealla aikataululla. Kuitenkin koemme onnistuneemme teoriaosuudessa tuomaan esille sen, miksi lapsiperheille tarkoitetuilla palveluoppailla on kysyntää. Yhteiskunnassamme ja lapsiperheissä tapahtuneet muutokset tuloerojen ja työttömyyden lisääntymisenä, perheiden moninaistumisena, työelämän ja perheen yhteensovittamisena ja yhteisöllisyyden vähenemisenä ovat lisänneet erityispalveluiden tarvetta. Kunnat ovat kuormittuneet lisääntyneiden palvelujen vaatimuksista ja lakisääteinen palvelu- ja rakenneuudistus on toteutumassa kunnissa palvelujärjestelmän muutoksina ja kuntaliitoksina, koska nimenomaan sosiaali- ja terveystalouden kustannuksia halutaan tehostaa ja lisätä kuntien yhteistyötä. Haminan kaupunki on erittäin hyvä esimerkki kunnasta, jossa palvelu- ja rakenneuudistusprosessi on käynnissä, koska se kuuluu väestöpohjaltaan niihin pieniin kuntiin, joilla on yhdistymispaineita rinnakkaiskuntiensa kanssa.



Opinnäytetyömme rakentui loppujen lopuksi aika kiireisessä aikataulussa, mutta pyrimme säilyttämään punaisen langan eri osioiden välillä. Koemme, että mitä avainsanoilta ja sisällöltä haimme on kutakuinkin kasassa. Halusimme myös, että opinnäytetyömme on tietopaketti, mikä kertoo suomalaisille lapsi-perheille nyky-yhteiskuntamme vaikutuksista heidän asemaansa ja myös kuntien palvelujärjestelmän palveluista. Opinnäytetyömme teoriaosuudessa todetaankin, että tietoa sosiaali- ja terveyspalveluista halutaan lisää.

Rajasimme työmme koskemaan suomalaisia lapsiperheitä. Kaakkois-Suomessa, josta kaksi ryhmämme jäsentä on kotoisin, on paljon maahanmuuttajaperheitä ja varhaiskasvatussektorilla päiväkodeissa monikulttuuristen perheiden vaikutus näkyy. Maahanmuuttajakysymykset ovat hyvin paljon olleet esillä mediassa valtiovallan taholta ja omassa työssämme varhaiskasvatussektorilla joudumme kohtaamaan maahanmuuttajaperheitä jatkuvasti. Jatkotutkimusprojektina voisi olla palveluoppaan laatiminen nimenomaan maahanmuuttajille tai vastaavasti päiväkodin työntekijöille kohdistettu maahanmuuttajaperheiden kohtaamista käsittelevä opas.

## **LÄHDELUETTELO**

Aaltonen, Marjo, Ojanen, Tuija, Siven, Tuula, Vilhunen, Riitta & Vilén, Marika 2002. Lapsen aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Avohuolto. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/> Luettu 21.4.2010

Esikoulut. Haminan kaupunki. WWW-dokumentti.

<http://www.hamina.fi/?pid=250&cg=244&sg=250&grp=perusturva&lang=fin> Luettu 3.5.2010

Haapio, Sari, Koski, Kirsti, Koski Pirjo & Paavilainen, Riitta 2009. Perhevalmennus. Porvoo: Ws Bookwell Oy.

Hamina-Vehkalahden srk. WWW-dokumentti.

<http://www.evl.fi/srk/hamina-vehkalahti/> Luettu 3.5.2010

Hamina-Virolahti kuntaliitos siirtyy. WWW-dokumentti.

[http://yle.fi/alueet/kymenlaakso/2009/06/hamina\\_-\\_virolahti\\_kuntaliitos\\_siirtyy\\_809921.html](http://yle.fi/alueet/kymenlaakso/2009/06/hamina_-_virolahti_kuntaliitos_siirtyy_809921.html). Luettu 2.5.2010

Heiliö, Pia-Liisa, Kattelus, Mervi, Kaukonen, Olavi, Kumpula, Anne, Narikka, Jouko, Sintonen Harri & Ylipartanen, Arto 2006. Sosiaali- ja terveystalouden lainsäädäntö käytännössä. Helsinki: Tietosanoma.

Helminen, Jari (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Juva: WS Bookwell Oy.

Huostaanotto. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/huostaanotto/>  
Luettu 27.4.2010

Hänninen, Sanna 2009. PARAS-hanke ja sosiaaliset innovaatiot lasten ja lapsiperheiden palveluissa Hämeenlinnan seudulla. Terveystalouden ja -talouden laitos / Kuopion yliopisto. Pro Gradu-tutkielma.

Ivanoff, Päivi, Risku, Aija, Kitinoja, Helli, Vuori, Anne & Palo, Raija 2001. Hoidatko minua? Lapsen, nuoren ja perheen hoitotyö. Porvoo: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Jälkihuolto. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/jalkihuolto/> Luettu 27.4.2010

Järventie, Irmeli & Sauli Hannele (toim.) 2001. Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Järvinen, Ritva, Lankinen Aila, Taajamo, Terhi, Veistilä Minna & Virolainen, Arja 2007. Perhetyön parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Kaakkois-Suomen lastensuojelun kehittämisyksikkö- hanke 2007- 2009 loppuraportti. WWW-dokumentti.

[http://www.socom.fi/dokumentit/Paattyneet\\_hankkeet/lastensuojelun\\_kehyy/LASTENSUOJELUN\\_KEHYN\\_LOPPURAPORTTI\\_JA\\_ARVIOINTI.pdf](http://www.socom.fi/dokumentit/Paattyneet_hankkeet/lastensuojelun_kehyy/LASTENSUOJELUN_KEHYN_LOPPURAPORTTI_JA_ARVIOINTI.pdf)

Kallio, Johanna 2010. Hyvinvointipalvelujärjestelmän muutos ja suomalaisten mielipiteet 1996 – 2006. Sastamala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Kaila, Päivi 2001. Leikki-ikäisen lapsen hoito- ja kasvatusneuvonnan kehittäminen perhekeskeisessä neuvolatyössä. (Turun yliopiston julkaisuja / Turun yliopisto). Turku: Kirjapaino Pika Oy.

Karvonen, Sakari, Lahelma, Eero & Winter, Torsten 2007. Työikäisten terveys ja hyvinvointi 2000- luvun alussa 2004. Väestön mielipiteitä ja asiakkaiden palvelukokemuksia. Teoksessa Kautto, Mikko (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kautto, Mikko (toim.) 2007. Suomalaisten hyvinvointi 2006. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Kettunen, Terttu, Ihalainen, Jarmo & Heikkinen Hannele 2004. Monimuotoinen sosiaaliturva. Juva: WS Bookwell Oy.

Kiireellinen sijoitus. Lastensuojelun käsikirja. WWW-dokumentti.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/kiireellinensijoitus/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-) Luettu 21.4.2010

Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Juva WS Bookwell Oy.

Kuntaliitosselvitys. WWW-dokumentti.

<http://www.hamina.fi/?grp=kuntaliitosselvitys> Luettu 2.5.2010

Laki kunta- ja palvelurakennemuutoksesta.

WWW-dokumentti. <http://finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070169>. Luettu 29.4.2010

Laki lasten päivähoidosta. WWW-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036> Luettu 27.4.2010

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki: Edita Prima Oy.

Lastenneuvolat ja kouluterveydenhuolto 1-6 luokat. Haminan kaupunki. WWW-dokumentti.

<http://www.hamina.fi/?pid=318&cg=244&sg=318&grp=perusturva&lang=fin>  
Luettu 3.5.2010

Lastenpäivähoito. Haminan kaupunki. WWW-dokumentti.

<http://www.hamina.fi/?pid=248&cg=244&sg=248&grp=perusturva&lang=fin>  
Luettu 3.5.2010

Lastensuojelulaki.2007/417.WWW-dokumentti

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Luettu 27.4.2010

Lounassalo, Jarmo 2001. Pienten lasten päivähoidon kehitys ja perhepolitiikka. Helenius, Aili, Karila, Kirsti, Munter, Hilikka, Mäntynen, Pirkko & Siren-Tiusanen Helena. Pienet päivähoidossa. Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Jyväskylä: WS Bookwell Oy.

Moisio, Pasi 2007. Kasvanut polarisaatio lapsiperheiden parissa. Väestön mielipiteitä ja asiakkaiden palvelukokemuksia. Teoksessa Kautto, Mikko (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Muuri, Anu 2007. Sosiaalipalvelut vuonna 2004. Väestön mielipiteitä ja asiakkaiden palvelukokemuksia. Teoksessa Kautto, Mikko (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2006. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Rönkä, Anna, Kinnunen, Ulla & Sallinen, Marjukka 2005. Vanhempien työ ja lasten hyvinvointi. Takala, Pentti (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Edita Prima Oy.

Sauli, Hannele 2001. Lasten osuus yhteiskunnan voimavaroista 1990- luvulla. Järventie, Irmeli & Sauli Hannele (toim.) 2001. Eriarvoinen lapsuus. Porvoo: WS Bookwell Oy.

Sosiaalihuoltolaki 1982/710. WWW-dokumentti.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1982/19820710> Luettu 27.4.2010

Sosiaali- ja terveystalvet PARAS- uudistuksessa. WWW-dokumentti.

[www.kuntaliitto.fi](http://www.kuntaliitto.fi) Luettu 29.4.2010

Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. PDF-dokumentti.

<http://varttua.stakes.fi> Ei päivitystietoja. Luettu 2.5.2010.

Suun terveydenhuolto. Haminan kaupunki. WWW-dokumentti.

<http://www.hamina.fi/?pid=283&cg=283&grp=terveyspalvelut&lang=fin>

Ei päivitystietoa. Luettu 3.5.2010

Takala, Pentti 2005. Perheen muutos ja pohjoismainen perhepolitiikan malli. Takala, Pentti (toim.) Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Edita Prima Oy.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Kansanterveystyö. WWW-dokumentti.

<http://info.stakes.fi/kansanterveystyo/FI/kasitteista/index.htm>

Julkaistu 13.6.2006. Päivitetty 5.3.2008. Luettu 27.4.2010

Tilastokeskus. WWW-dokumentti.

<http://www.stat.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/075.html> Luettu 2.5.2010

Tilastokeskus. WWW-dokumentti.

[http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk\\_vaesto.html#lapset](http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#lapset). Päivitetty 18.11.2009. Luettu 7.5.2010

Vilén, Marika, Vihunen, Riitta, Vartiainen, Jari, Sivén, Tuula, Neuvonen, Sohvi & Kurvinen, Auli 2006. Lapsuus. Erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Äitiys- ja perhesuunnitteluneuvolat. Haminan kaupunki. WWW-dokumentti.

<http://www.hamina.fi/?pid=320&cg=244&sg=320&grp=perusturva&lang=fin>  
Luettu 3.5.2010.

## **LIITTEET**

LIITE 1. Palautekysely palveluoppaasta

LIITE 2. Palveluopas

## **LIITE 1. Palautekysely palveluoppaasta**

### **PALAUTEKYSELY PALVELUOPPAASTA**

1. Onko palveluopas mielestänne riittävän kattava lapsiperheiden palveluja ajatellen? Jos ei, niin mitä palveluja oppaasta puuttuu.
2. Onko palveluopas mielestänne selkeä ja helppolukuinen? Jos ei, niin mitä korjaisitte?
3. Löytyykö oppaasta riittävästi tietoa palveluntarjoajista?
4. Koetteko, että oppaalla tulee olemaan käyttöä?
5. Miten tulette käyttämään ja hyödyntämään opasta? Miten lapsiperheet saavat sen käyttöönsä?
6. Mitä mieltä olette palveluopas-prosessin etenemisestä ja yhteistyöstä opinnäytetyön tekijöiden kanssa?
7. Ruusuja ja risuja?

**LIITE 2. Palveluopas**

# HAMINAN KAUPUNGIN LAPSIPERHEIDEN PALVELUOPAS

Toukokuu 2010



**MIKKELIN AMMATTIKORKEAKOULU**

**Mikkeli University of Applied Sciences**



# SISÄLTÖ

<b>PERUSTURVAN PALVELUT .....</b>	<b>1</b>
LAPSIPERHEPALVELUT .....	1
<i>PÄIVÄHOITO</i> .....	1
ITÄINEN ALUE.....	1
LÄNTINEN ALUE.....	2
YKSITYINEN PÄIVÄHOITO .....	3
PERHEPÄIVÄHOITO JA VUOROHOITO .....	3
AVOIN TOIMINTA .....	3
ERITYISPÄIVÄHOITO .....	5
<i>ÄITIYS- JA PERHESUUNNITTELU</i> NEUVOLAT .....	5
<i>LASTENNEUVOLAT JA KOULUTERVEYDENHUOLTO</i> LUOKILLE 1-6 .....	5
<i>KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO</i> LUOKILLE 7-9 SEKÄ LUKIO JA AMMATTIKOULU.....	7
<i>PERHENEUVOLA</i> .....	7
SOSIAALITYÖNPALVELUT .....	8
<i>SOSIAALITOIMISTO</i> .....	8
ETELÄINEN ALUE .....	8
POHJOINEN ALUE .....	8
SAHAKOSKEN <i>PERHETUKIKESKUS JA PERHETYÖ</i> .....	9
SAHAKOSKEN PERHETUKIKESKUS .....	9
PERHETYÖ .....	9
<i>TUKIKESKUS VILLA JENSEN</i> .....	9
<i>YKSITYISET SOSIAALIPALVELUT</i> .....	11
VILLA TURVALA .....	11
TERVEYSPALVELUT.....	11
<i>HAMINAN TERVEYSASEMA</i> .....	11
<i>ENSIAPU</i> .....	12
<i>SUUTERVEYDENHUOLTO</i> .....	12
<i>MUUT TERVEYDENHUOLTOPALVELUT</i> .....	12
<b>SIVISTYSPALVELUT .....</b>	<b>14</b>
KOULUTUSPALVELUT.....	14
<i>PERUSKOULUT</i> .....	14
<i>LUKIO</i> .....	16
<i>MUU KOULUTUS</i> .....	16
<i>ERITYISOPETUS</i> .....	16
<i>OPPILASHUOLTO</i> .....	17
KIRJASTOPALVELUT.....	17
<i>HAMINAN PÄÄKIRJASTO</i> .....	17

<i>RUISSALON KIRJASTO</i> .....	17
<i>KIRJASTOAUTO</i> .....	18
KULTTUURI- JA MUSEOPALVELUT .....	18
<i>KULTTUURIPALVELUT</i> .....	18
<i>HAMINAN KAUPUNGIN MUSEOIDEN TOIMISTO</i> .....	18
<i>TAITEEN PERUSOPETUS</i> .....	18
<i>KINO HAMINA</i> .....	19
LIIKUNTA- JA URHEILUPALVELUT .....	19
<i>HAMINAN LIIKUNTAHALLI</i> .....	19
<i>HAMINAN UIMAHALLI</i> .....	20
<i>RUISSALON LIIKUNTA- JA UIMAHALLI</i> .....	20
<i>HAMINAN JÄÄHALLI</i> .....	20
<b>SEURAKUNNAT</b> .....	<b>20</b>
HAMINA-VEHKALAHDEN SEURAKUNTA .....	20
<i>SIMEON-TALON PALVELUPISTE</i> .....	20
<i>KIRKKOHERRANVIRASTO</i> .....	20
<i>LAPSITYÖ</i> .....	20
<b>JÄRJESTÖT JA YHDISTYKSET</b> .....	<b>21</b>
HAMINAN PELASTAKAA LAPSET RY .....	21
KAAKONKULMAN MAAHANMUUTTAJAT RODNIK RY .....	21
KYMENLAAKSON YHDEN VANHEMMAN PERHEET RY .....	21
MANNERHEIMIN LASTENSUOJELULIITTO .....	21
<b>KANSANELÄKELAITOS</b> .....	<b>22</b>
KANSANELÄKELAITOS (KELA) HAMINAN TOIMISTO .....	22

## PERUSTURVAN PALVELUT

### Lapsiperhepalvelut

**vs. Perhepalvelupäällikkö Tiina Palmola 0400 561 386**

tiina.palmola@hamina.fi

### PÄIVÄHOITO

#### ITÄINEN ALUE

Ruotsinkylä, Tallinmäki, Vilniemi, Kirkkojärvi, Kannusjärvi, Pyhältö ja keskusta

**vs. Päivähoidon ohjaaja Sirpa Matero 040 778 2179**

Puistokatu 2, 49400 HAMINA

sirpa.matero@hamina.fi

**Ruotsinkylän päiväkot** 040 530 5526

Savonkatu 10, 49400 HAMINA

**Viipurinkadun esikoulu** 040 562 6940

Viipurinkatu 3, 49400 HAMINA

**Vilniemen päiväkot** 0400 173 648, 0400 439 595

Kartanontie 265, 49400 HAMINA

**Kannusjärven päiväkot** 040 350 8156, 0400 328 805

Keskikyläntie 233, 49570 KANNUSJÄRVI

**Pyhällön päiväkot** 0400 728 188, 040 480 3806

Pyhällöntie 380, 49660 PYHÄLTÖ

**Saviniemen päiväkot** 040 771 8961

Ludviginkatu 8, 49400 HAMINA

**Aseman esikoulu** 040 771 8421

Rautatienkatu 6, 49400 HAMINA

#### Vallin päivähoito

Vallikatu 4, 49400 HAMINA

- päiväkot Merihelmi 040 562 0940
- ryhmis Simpukka 040 581 4018

## **LÄNTINEN ALUE**

Neuvoton, Summa, Uusi-Summa, Poitsila, Ruissalo, Salmenkylä ja Husula

**Vs. päivähoidon ohjaaja Paula Melartin 040 771 8193**

Puistokatu 2, 49400 HAMINA  
paula.melartin@hamina.fi

**Neuvottoman päiväkotiki 040 350 7447, 040 184 8892**

Muuraskalliontie 12, 49490 NEUVOTON

**Neuvottoman esikoulu ja päivähoitoryhmä 040 588 7871**

Suntiontie 1, 49490 NEUVOTON

**Uuden Summan päiväkotiki 0400 947 519, 0400 716 945**

Kerrospolku 2, 49420 HAMINA

**Uuden Summan esikoulu 0400 466 383**

Siitosentie 58, 49420 HAMINA

**Summan esikoulu 040 5628738**

Sakintie 5 as. 3, 49480 Summa

**Kurkitien päiväkotiki 040 571 8422**

Kurkitie 13, 49410 POITSILA

**Esikoulu Esikko 040 517 9786**

Rastipolku 7, 49400 HAMINA

**Ruissalon päiväkotiki 040 538 0300, 0400 466302,**

Ruissalontie 6, 49410 POITSILA

**Ruissalon esikoulu 040 742 2806**

Ruissalontie 8, 49410 POITSILA

**Marinkujan päiväkotiki 0400 466 386**

Marinkuja 4, 49510 HUSULA

**Husulan esikoulu 040 839 7781, (05) 749 7005,**

Töytärintie 20, 49510 HUSULA

## YKSITYINEN PÄIVÄHOITO

**Haminan seudun englanninkielinen leikkikoulu ry** 040 578 9512

Vallikatu 4, 49400 HAMINA  
päiväkotiryhmä 3-6- vuotiaille

**Saviruukun päiväkoti** (Haminan kristillisen kasvatuksen tuki ry.) 044 299 4554

Saviniemenkatu 4, 49400 HAMINA  
Päivähoitoa 1-6-vuotiaille, lyhytaikaista hoitoa tilapäisen hoidon tarpeeseen sekä koululaisten aamu- ja iltapäivähoitoa

**Leiritien päiväkoti** (kannatusyhdistys)

(05) 345 7736, 040 846 0507 ja vuororyhmä 040 836 2167  
päiväkodin johtaja Maria Vapalahti  
Leiritie 56, 49510 HUSULA  
hoitopaikkoja 1 – 6-vuotiaille sekä iltahoitoa.

## PERHEPÄIVÄHOITO JA VUOROHOITO

**Päivähoidon ohjaaja Tuija Liikkanen 040 778 2178**

Rauhankatu 8, 49400 HAMINA  
tuija.liikkanen@hamina.fi

**Kotiperhepäivähoitajia** on noin 30 eri puolilla kaupunkia

**Keskikaupungin päiväkoti** 040 771 8641, 0400 718 741

Rauhankatu 8, 49400 HAMINA

- vuorohoitoa
- vuorohoidon esiopetusta

Vallikatu 4, 49400 HAMINA  
päiväkotiryhmä 3-6- vuotiaille

## AVOIN TOIMINTA

Avoimen toiminnan päivät tarjoavat perheille:

- yhdessä tekemisen ja viihtymisen paikan. lapsiperheiden yhteinen olohuone
- uusia tuttavuuksia ja virkistystä arjen keskelle
- monipuolista toimintaa sekä lapsille, että aikuisille
- arjen ilojen ja surujen jakamista
- kasvatuksen kysymysten pohdiskelua
- tukea vanhemmuuteen

**Avoimen toiminnan kokoontumispaikat - ja ajat:****Kukkaro** 040 350 8159, 040 837 7869

Pikkuympyränkatu 34

Ma-to klo 9.00–13.00

**Itäristi** 040 350 8159, 040 837 7869

Savonkatu 10

Ti-pe klo 9.00–12.00

**Neuvoton** 040 184 7899

Muuraskalliontie 12

Ti-to klo 9.00–15.00

**Tervakartano** 0440 999 612

Kerrospolku 2

Ti-pe 9.00–12.00

**Husula** 0440 999 432

Pyölintie 3

Pe klo 9.00–12.00

**Seurakunnan perhekerhot** kokoontuvat perjantaisin klo 9.30–11.30

Ruissalo – Poitsila

Konttikuja 2 B 7

Kannusjärvi

Vehkarinteen leirikeskus

Pyhältö

Vernerisali, Mäenpääntie

Vilniemi

Urheilutalo, Seurantalontie

Keskusta

Skippari, Rautatienkatu 5

**Avoimetoiminnan hoitopäivät:****Skipparin Juttutupa** 040 350 8159, 040 837 7869

Rautatienkatu 5

Ke klo 9.00–12.00

**Neuvoton** 040 745 1141, 040 184 7899

Muuraskalliontie 12

Pe 9.00–12.00

## ERITYISPÄIVÄHOITO

### Läntinen alue

Kiertävä erityislastentarhanopettaja Henna Ikonen 040 752 9945  
henna.ikonen@hamina.fi

### Itäinen alue

Kiertävä erityislastentarhanopettaja Sini Hostikka 040 747 1746  
sini.hostikka@hamina.fi

**Erityispäivähoito on erityistä tukea, hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten päivähoitoa ja esiopetusta.**

## ÄITIYS- JA PERHESUUNNITTELUONEUVOLOT

Sibeliuskatu 36, 49400 HAMINA  
Puhelinaika klo 12.00–13.00

**Hamina 1:** Alakaupunki, Tallinmäki, Ruotsinkylä, Ruukki, Linnoitus, Hietakylä, Reitkali, Metsäkylä, Neuvoton  
Terveystenhoitaja Mikki Metsänen 040 199 1279

**Hamina 2:** Poitsila, Hillo, Pitäjänsaari, Pappilansaaret, Hevoshaka, Meltti, Saviniemi, Salmenkylä, Husula, Tompurinmäki  
Terveystenhoitaja Eija Töytäri 040 199 1285

**Hamina 3:** Uusi-Summa, Summa, Ruissalo, Pampyöli, Sivatti, Kolsila, Vilniemi, Mäntälahti, Vehkjärvi, Kannusjärvi, Kitula, Myllykylä, Paijärvi, Onkamaa, Ihamaa, Pyhäntö, Turkia  
Terveystenhoitaja Anne Pekkola-Tilli 040 199 1284

## LASTENNEUVOLAT JA KOULUTERVEYDENHUOLTO LUOKILLE 1-6

Sibeliuskatu 36, 49400 HAMINA  
Puhelinaika klo 12.00–13.00

### Hamina 1:

Lastenneuvola: Alakaupunki, Tallinmäki, Ruotsinkylä, Ruukki, Linnoitus: Sibeliuskatu (parittomat numerot), Maariankatu (parilliset numerot), Rauhankatu (parittomat numerot)

Koulu: Keskuskoulu

Terveystenhoitaja Pirkko Valtonen 040 578 4755  
Uusi Neuvola, Sibeliuskatu 36

**Hamina 2:**

Lastenneuvola: Pappilansaaret, Linnoitus: Sibeliuskatu (parilliset numerot), Maariankatu (parittomat numerot), Rauhankatu (parilliset numerot), Saviniemi, Hevoshaka, Kirkkojärvi lähikylineen

Koulut: Asemankoulu

Terveystenhoitaja Sari Antinoja 040 735 4031

Uusi Neuvola, Sibeliuskatu 36

**Hamina 3:**

Lastenneuvola: Poitsila, Hillo, Pitäjänsaari, Kotisaari, Vilniemi, Mäntlahti, Ruissalosta Orakuja ja Meruksentie

Koulut: Poitsilan koulu, Vilniemen koulu

Terveystenhoitaja Anneli Helander 040 735 3925

Sibeliuskatu 36

**Hamina 4:**

Lastenneuvola: Uusi-Summa, Summa, Ruissalo

Koulut: Uuden Summan koulu, Summan koulu

Terveystenhoitajat Eija Frilander ja Tuija Antinoja

Siitosentie 58 (Uuden Summan koulu), (05) 355 4165, 040 735 4038

**Hamina 5:**

Lastenneuvola: Salmenkylä, Husula, Paijärvi, Pyhältö, Onkamaa

Koulut: Husulan koulu

Terveystenhoitaja Mari Hanski, 040 580 2133

Sibeliuskatu 36

**Hamina 6:**

Lastenneuvola: Neuvoton, Kannusjärvi, Metsäkylä, Reitkalli, Myllykylä

Koulut: Neuvottoman koulu, Kannusjärvenkoulu, Metsäkylän koulu

Terveystenhoitaja Merja Rikkola, 040 735 3786

Sibeliuskatu 36

**VEHKALAHDEN KOULU, 1.-6 luokat**

Terveystenhoitaja Johanna Karjalainen sij. 31.12.2010 asti 040 563 2282

**KIRKKOJÄRVEN JA PYHÄLLÖN KOULUT, 1-6 luokat**

Terveystenhoitaja Tiina Hovi 040 703 6747



## **KOULU- JA OPISKELUTERVEYDENHUOLTO LUOKILLE 7-9 SEKÄ LUKIO JA AMMATTIKOULU**

### **VEHKALAHDEN KOULU 7-9 luokat**

Terveystenhoitaja Johanna Karjalainen sij. 31.12.2010 asti 040 563 2282

### **PAPPILANSALMEN KOULU 7-9 luokat**

Terveystenhoitaja Päivi Husu 040 735 3918

### **HAMINAN LUKIO**

Terveystenhoitaja Tiina Hovi 040 703 6747

### **HAMINAN AMMATTIOPISTO**

Ammattikoulu, Ammattilukiot, Kauppaoppilaitos, Käsi- ja taideteollisuusoppilaitos  
Terveystenhoitaja Minna Haaja 040 522 2491

### **JAMILAHDEN KANSANOPISTO**

Terveystenhoitaja Anneli Helander 040 735 3925

## **PERHENEUVOLA**

### **HAMINAN PERHENEUVOLA (05) 749 3083**

Rautatienkatu 8, 49400 Hamina

#### **Puhelinneuvonta:**

ma-pe, varmimmin klo 10.00–11.00

#### **Ajanvaraus:**

ma-pe klo 8.00–15.00

#### **Varaa aika ja tule keskustelemaan, jos esimerkiksi ...**

- jokin vanhemmuudessa mietityttää
- perheenjäsenten välillä on kitkaa
- perheessänne on tapahtunut muutoksia (esim. avioero tai kuolema)
- lapsen kanssa tulee pulmia kotona, hoitopaikassa, koulussa tai kaveripiirissä
- lapsen taidot eivät kehity odotetulla tavalla
- lapsi on haluton, elämästä puuttuu ilo
- lapsi pelkää
- olet ymmällä murrosikäisesi kanssa
- paripuhdeasiat hiertävät lapsiperheessä

#### **Työmuotojamme ovat**

- ohjaus ja neuvonta (myös puhelimitse)

- tutkimukset (lasten yksilö- ja perhetutkimukset)
- terapia (yksilö-, pari- ja perheterapiat)

#### **Palvelumme ovat**

- luottamuksellisia
- maksuttomia

#### **Työntekijöinäemme ovat**

- vastaava psykologi Eeva Tuurihalme
- psykologi Eeva Naakka
- psykologi Anna Lehtinen
- sosiaalityöntekijä Rose-Maj Länsivaara
- kanslisti Irma Tuominen
  
- lastenpsykiatri Päivi Iisalo (sopimuksen mukaan)
- lääkäri Eva-Anita Kiviniemi (sopimuksen mukaan)

### **Sosiaalityönpalvelut**

Sosiaalityön tavoitteena on olla selvillä kuntalaisten elinoloista ja saada aikaan myönteistä muutosta yksilön, perheen ja yhteisön monenlaisissa elämäntilanteissa. Yksilön ja elinympäristön voimavaroja vahvistetaan ja ennaltaehkäistään ongelmia järjestämällä riittävät ja laadukkaat palvelut ja tukitoimet yhteistyössä eri toimijoiden kanssa.

### **SOSIAALITOIMISTO**

Sibeliuskatu 36 B (2. kerros), Hamina  
 PL 70, 49401 Hamina  
 sosiaalityo@hamina.fi tai etunimi.sukunimi@hamina.fi

Asiakaspalvelu: (05) 749 3031, fax (05) 749 3030  
 Aukioloajat: ma-pe klo 9.00–11.30 ja 12.30–15.00  
 Vs. sosiaalityön päällikkö Tarja Vihtonen (05) 749 3040, 040 536 0003

#### **ETELÄINEN ALUE**

Alakaupunki, Etelä-Poitsila, Hietakylä, Hillo, Kolsila, Lelu, Linnoitus, Mäntlahti, Neuvoton, Pappilansaaret, Ruotsinkylä, Salmi, Summa, Syväsatama, Tallinmäki, Uusi-Summa, Vilniemi

#### **POHJOINEN ALUE**

Hevoshaka, Husula, Ihamaa, Kannusjärvi, Kirkkojärvi, Kitula, Kolsila, Metsäkylä, Myllykylä, Onkamaa, Paijärvi, Pampyöli, Pitäjänsaaret, Pohjois-Poitsila, Pyhäntö, Reitkalli, Ruissalo, Salmenkylä, Saviniemi, Sivatti, Turkia

## **SAHAKOSKEN PERHETUKIKESKUS JA PERHETYÖ**

**Sahakosken perhetukikeskus** (05) 345 4158

Sahakoskentie 31, 49630 Vehkajoki

Johtaja Hannu Liikkanen, (05) 345 4159, 040 576 5923

hannu.liikkanen@hamina.fi

### **SAHAKOSKEN PERHETUKIKESKUS**

Tarjoaa lapsiperheiden avohuollon tukipalveluita sekä lyhyt- ja pitkäaikaista laitoshuoltoa. Perhetukikeskus sijaitsee Myllykylässä noin yhdeksän kilometrin päässä Haminan keskustasta. Täysin uudistetut ja laajennetut toimitilat otettiin käyttöön syksyllä 2007. Uusien tilojen myötä saatiin saman katon alle Haminan perhetyö, lasten ja nuorten laitoshuolto sekä uusina toimintoina käynnistetyt lapsen tai koko perheen arviointi- ja kuntoutusjaksot.

### **PERHETYÖ**

On suunnitelmallista ja tavoitteellista, tietyn ajanjakson kestävää tukea tai apua lapsiperheille. Sahakosken kuusi perhetyöntekijää toimivat työpareina ja tapaavat perheitä pääosin heidän kodeissaan, mutta myös perhetukikeskuksen tiloissa. Perhetyöntekijät jakavat avohuollon asiakastyöpanostaan kartoitus- ja perhekuntoutustyötä tekevien ohjaajien kanssa.

#### **Perhetyöntekijät**

Eija Laari 040 516 5246

Marjut Montonen 040 576 5925

Soili Nopanen, 040 576 5924

Merja Päärni 040 519 2008

Katja Tilli 0400 417 699

Hanna Wagner 040 519 2000

### **TUKIKESKUS VILLA JENSEN**

**Tukikeskus Villa Jensen** (05) 234 5800, 040 509 5111

Pohjoispuistokatu 1, 48100 Kotka

#### **Toimintamuodot**

Tukikeskus Villa Jensen tarjoaa virka-ajan ulkopuolista kriisi-, päivystys- ja turvaanotopalvelua Kotkan, Haminan, Virolahden, Pyhtään ja Miehikkälän kuntien asukkaille.

**Kriisiauttaminen Tukikeskuksessa**

- keskustelu, ohjaus, neuvonta
- turvallisuuden takaaminen
- omatoimisuuden tukeminen/omat verkostot
- yöpyminen tarvittaessa
- turva-asuminen, joka on lyhytaikaista suunnitelmallista asumista

Tukikeskus ei anna rahaa, maksusitoumuksia eikä lääkkeitä ei toimi päihteiden katkaisu- ja selviämispäikkana

**Kuka voi hakea apua tukikeskuksesta**

Äkillisen turvan tai muun avun tarpeessa olevat Kotkassa, Miehikkälässä, Haminassa, Virolahdella ja Pyhtäällä asuvat.

**Hakeutuminen tukikeskukseen**

Tukikeskus on avoinna ympäri vuorokauden, asiakas voi hakeutua tukikeskukseen omatoimisesti.

Yksityishenkilö tai viranomainen voi ohjata avun tarpeessa olevan asiakkaan tukikeskukseen.

Yhteydenotto ennakkoon puhelimitse on toivottavaa.

**Psykologinen jälkipuinti eli debriefing**

Yhteyttä debriefing päivystäjiin voi ottaa tukikeskuksen kautta, puhelin (05) 2345800 tai 040 509 5111.

Psykologinen jälkipuinti eli debriefing-istunto on tarkoitettu ihmisille, jotka ovat kohdanneet läheisen ihmisen menetyksen tai jotka ovat olleet mukana onnettomuus- tai läheltäpiti-ilanteessa.

**Kriisitilanteen jälkeen**

Kriisitilanteen jatkohoito sovitaan yhdessä asiakkaan ja tarpeellisen verkoston kanssa.

## YKSITYISET SOSIAALIPALVELUT

### VILLA TURVALA

050 566 3044

nina.hillebrand@kymp.net

jani.honkonen@kymp.net

Tarjoamme kerran kuukaudessa ja koulujen kesäloma-aikoina lastenhoitoapua ja hengähdystaukoja perheille, joissa on vain yksi aikuinen tai muuten vanhempien tukiverkosto on pieni.

Tarjoamme lapsille normaalia kotielämää, iän ja kehityksen tasoista tekemistä sekä ulkoilua turvallisten ja kokemusta omaavien aikuisten kanssa.

Villa Turvalassa huomioidaan kotitekoisessa ruoassa erityisruokavaliot ja on mahdollisuus käyttää kuvia kommunikoinnin apuvälineinä.

Meiltä voi kysyä myös lyhyt aikaisia ja määräaikaisia sijoituksia sekä lastenhoitoapua kriisitilanteisiin että tukiperhetoimintaa.

## Terveyspalvelut

### Toiminta-ajatus

Terveydenhuollon tulosalueen päätehtävä on tuottaa perusterveydenhuollon palvelut. Haminan sairaala tuottaa myös erikoissairaanhoidon palveluita lähipalveluina, laadukkaasti, tarvetta vastaavasti ja tehokkaasti.

Erikoissairaanhoidon tukee perusterveydenhuollon toimintaa, sekä avopalveluissa että sairaalahoitoina. Terveydenhuolto toimii yhteistyössä perusturva päävastuualueen muiden tulosalueiden kanssa ja antaa niille terveydenhuollon asiantuntijapalveluita. Lähikunnille myydään terveydenhuollon palveluita. Tavoitteena on seudullisen yhteistyön lisääminen ja tehostaminen, sekä hoidon porrastuksen tehostaminen.

Reutsinkatu 6, 49400 Hamina

puh. (05) 749 10

fax. 805) 749 3397, etunimi.sukunimi@hamina.fi

## HAMINAN TERVEYSASEMA

Maanantaista torstaihin klo 8.00–16.00

Perjantaisin klo 8.00–14.00

**Sairaanhoitajien puhelinajat** klo 8-10 ja klo12-14

Alue A 749 3254

Alue B 749 3437

Alue C 749 3259

Alue D 749 3438  
**Alueiden A ja B toimisto, 749 3276**  
**Alueiden C ja D toimisto, 749 3240**

Alueiden toimistosta varataan ajat lääkärint vastaanotolle määräaika- ja jatkokontrolleihin sekä röntgenin tutkimuksiin kello 9.00–13.00

**Alue A:**

Osa Linnoitusta (ei Mannerheimintien pohjoispuoli), Alakaupunki, Tallinmäki, Pappilansaaret, Ruotsinkylä ja Pampyöli.

**Alue B:**

Saviniemi, osa Salmenkylää (vanhan ratapohjan länsipuoli), Hietakylä, Pitäjänsaari, Kotisaari, Poitsila, Jamilahti, Hillo ja Syväsatama.

**Alue C:**

Kolsila, Sivatti, Ruukki, Vilniemi, Mäntlahti, Metsäkylä, Uusi-Summa, Summa, Salmi, Neuvoton ja Reitkalli.

**Alue D:**

Osa Linnoitusta (Mannerheimintien pohjoispuoli), Meltti, Hevoshaka, osa Salmenkylää (vanhan ratapohjan itäpuoli), Tompurinmäki, Husula, Ruissalo, Myllykylä, Paijärvi, Onkamaa, Kannusjärvi, Pyhältö, Turkia, Töytäri ja Vehkjärvi.

## **ENSIAPU**

**Kiireellisten potilaidenhoito:**

Haminan sairaala klo 8.00–22.00, (05) 749 3217

**Yöpäivystys**

Kymenlaakson keskussairaala klo 22.00–8.00, 220 5000  
Kotkankatu 41, KOTKA

## **SUUTERVEYDENHUOLTO**

**Ajanvaraus**

Keskitetty ajanvaraus (05) 749 3321

**Haminan hammashoitola**

Isoympyränkatu 13, 49400 HAMINA  
fax. 344 0155

**Saviniemen hammashoitola**

Reutsinkatu 3, 49400 HAMINA

- käyntiosoite Tuulimyllynrinne 8, 49400 Hamina

## MUUT TERVEYDENHUOLTOPALVELUT

### Puheterapia

Reutsinkatu 5, 49400 HAMINA

Vastaava puheterapeutti: Susanna Timperi (virkavapaalla 21.7.2010 asti)  
(05) 749 3208  
susanna.timperi@hamina.fi

Puheterapeutti: Aino-Maaria Talsi (05) 749 3269  
aino-maaria.talsi@hamina.fi

### Psykologi

Leena Vauhkonen

Vastaanotot ajanvarauksella puhelin (05) 749 3209 tai 0400-804 605  
Psykologin palvelut ovat maksuttomia ja luottamuksellisia.

### Sosiaalityöntekijä

Vastaava sosiaalityöntekijä: Anne Satimus-Peltola  
Ajanvaraus sopimuksen mukaan puh. (05) 749 3211  
Osoite: Reutsinkatu 1, 49400 HAMINA

### Röntgen

Kymenlaakson sairaalapalvelut  
Haminan sairaalan röntgen  
Reutsinkatu 1, 49400 Hamina

Röntgen on avoinna arkipäivisin ma - to klo 8.00–16.00 ja pe 8.00–13.00  
Toimisto (05) 749 3222

### Laboratoriopalvelut

Terveyskeskuksen laboratorio (05) 749 3221  
Avoinna klo 7.00–15.00  
Näytteenottoaika klo 7.15–11.30

### Fysioterapiapalvelut

Haminan terveyskeskus/ Fysioterapia, Reutsinkatu 3, 49400 HAMINA  
(05) 749 3228, varmemmin tavoitettavissa kello 8.00–9.00 aikana.  
sähköposti: etunimi.sukunimi@hamina.fi

### Apuvälinelainaamo

Reutsinkatu 3 (Saviniemen hoivakodin kellarikerros K 2) 49400 Hamina  
Aukioloajat ma-ti 12.00–14.00  
ke-to 8.00–10.00  
pe 11.00–13.00

Puhelinaika on sama kun lainaamon aukioloajat puh. (05) 749 3256

**Potilasasiainmies**

Potilasasiainmies: Anne Satimus-Peltola  
Ajanvaraus sopimuksen mukaan puh. (05) 749 3211  
Osoite: Reutsinkatu 5, 49400 HAMINA

**Diabetesneuvonta**

Diabeteshoitajan vastaanotot ajanvarauksella omilta alueilta terveysasemalta.  
Puhelin ajat: ma, ti, to, pe klo 10.00–11.00  
ke klo 14.00–15.00  
(05) 74910

Hoitovälinejakelu keskiviikkona klo 16.00–17.00 ja perjantaina klo 8.00–10.00

**Jalkojenhoito**

Perushoitaja Liisa Urpalainen ottaa vastaan tiistaisin.  
Hoidot ajanvarauksella ja lääkärin läheteellä puhelin (05) 749 3295

**SIVISTYSPALVELUT****Koulutuspalvelut****PERUSKOULUT****Aseman koulu**

Rehtori Johanna Ristola 040 581 9675  
Rautatienkatu 6, 49400 HAMINA  
Koululaisten iltapäivätoiminta: Aseman koulu 0400 435 659  
Asema / Skippari (srk): 040 844 7925

**Husulan koulu**

Rehtori Heikki Jokiranta 040 747 7338  
Töytärintie 20, 49510 HUSULA  
Koululaisten iltapäivätoiminta: Husula / litan pirtti (yks.) (05) 345 7450

**Kannusjärven koulu**

Koulunjohtaja Erkka Pakkala 040 533 6966  
Keskikyläntie 233, 49570 KANNUSJÄRVI  
Koululaisten iltapäivätoiminta: Kannusjärven koulu 0400 437 057

**Keskuskoulu**

Koulunjohtaja Vesa Uotila 040 199 1278  
Viipurinkatu 1, 49400 HAMINA  
Koululaisten iltapäivätoiminta: Itäristi (srk.) 044 0999 438



**Kirkkojärvenkoulu**

Koulunjohtaja Heli Heikkilä 040 808 6200

Kirkkojärvi 347, 49400 HAMINA

Koululaisten iltapäivätoiminta: Kirkkojärvenkoulu 0400 436 514

**Metsäkylänkoulu**

Koulunjohtaja Juha Toivanen 0400 704 980

Kotiniemenkuja 7, 49540 METSÄKYLÄ

Koululaisten iltapäivätoiminta: Metsäkylän koulu 040 350 8153

**Neuvottomankoulu**

Koulunjohtaja Harri Mattila 0400 403 464

Suntiontie 1, 49490 NEUVOTON

Koululaisten iltapäivätoiminta: Neuvottoman koulu 0400 435 526

**Poitsilankoulu**

Koulunjohtaja 040 808 5602

Rastipolku 7, 49460 HAMINA

Koululaisten iltapäivätoiminta: Poitsilan koulu (Kymijoen 4H-yhdistys)  
0400 196 670

**Pyhällönkoulu**

Koulunjohtaja Vesa Salomaa 0400 411 202

Pyhällöntie 380, 49660 PYHÄLTÖ

Koululaisten iltapäivätoiminta: Pyhällönkoulu 040 350 8326

**Summan koulu**

Koulunjohtaja Sari Lehtinen 0400 403 326

Summantie 46, 49480 SUMMA

Koululaisten iltapäivätoiminta: Summan koulu 0400 436 841

**Uuden Summan koulu**

Koulunjohtaja Mervi Kauppila 040 808 5604

Siitosentie 58, 49420 HAMINA

Koululaisten iltapäivätoiminta: Uuden Summan koulu (srk.) 044 099 9612

**Vilniemen koulu**

Koulunjohtaja Ritva Lakka 0400 584 252

Kartanontie 265, 49400 HAMINA

Koululaisten iltapäivätoiminta: Vilniemen koulu (Kymijoen 4H-yhdistys)  
040 723 9370

**Pappilansalmen koulu**

Rehtori Torsti Vainio 040 595 5230

Pappilankatu 1, 49400 HAMINA

**Vehkalahden koulu**

Rehtori Anssi Kukkanen 040 835 1537

Ruissalontie 10, 49410 POITSILA

Koululaisten iltapäivätoiminta: Vehkalahten koulu 0400 435 143

## LUKIO

### **Haminan lukio**

Rehtori Jouni Hyyrynen 040 596 3477

Torvensoittajankatu 2, 49400 HAMINA

## MUU KOULUTUS

### **Etelä-Kymenlaakson Ammattiopisto**

Apulaisrehtori Jouko Vihtonen 010 395 9500

Haminan toimipiste, Kadettikatu 18, 49400 HAMINA

### **Haminan kansalaisopisto**

Rehtori Anna-Liisa Lavila 040 354 5110

Kirkkokatu 1 B, 49400 HAMINA

### **Jamilahden kansanopisto**

Rehtori Päivi Ahtosalo (05) 755 6600

Tikkupolku 1, 49460 HAMINA

### **Avoin opetus Kymenlaaksossa**

<http://avoin.kymenlaakso.fi>

## ERITYISOPETUS

### **Luokkamuotoinen erityisopetus**

Luokkamuotoiseen erityisopetukseen oppilas siirtyy sivistystoimenjohtajan tai koululautakunnan päätöksellä, koulun ja huoltajien neuvottelujen sekä psykologisten, sosiaalisten ja lääketieteellisten tutkimusten tulosten perusteella.

### **Pienluokat harjaantumisopetus (EHA)**

Aseman koulu 040 581 9675

### **Pienluokat mukautettu opetus (EMU)**

Aseman koulu 040 581 9675

Pappilansalmen koulu 040 595 5230

Vehkalahten koulu 040 835 1537

**Pienluokat (ESY)**

Husulan koulu 0400 747 7338

Pappilansalmen koulu 040 595 5230

**Dysfasia-luokka (EDY)**

Summan koulu 040 199 1230

**OPPILASHUOLTO****Koulupsykologi**

Meri Lindholm 040 566 3162

meri.lindholm@hamina.fi

**Koulukuraattorit**

Riitta Hytönen 040 7766 131

riitta.hytonen@hamina.fi

Minna Tommiska 040 521 5222

minna.tommiska@hamina.fi

**Kirjastopalvelut****HAMINAN PÄÄKIRJASTO**

Rautatienkatu 8, 49400 HAMINA

puh./lainaus: (05) 749 4153

tietopalvelu: (05) 749 4155

fax: (05) 749 4150

kirjasto@hamina.fi

Ma - pe 11 - 19

Ma - pe 10 - 19 lehtisali ja kirjastogalleria

La ja aatot 10 – 14

**RUISSALON KIRJASTO**

Ruissalontie 8, 49410 POITSILA

puh./lainaus: (05) 749 4176

tietopalvelu: (05) 749 4179

fax: (05) 749 4160

ruissalo.kirjasto@hamina.fi

Vehkalahtisalin varaukset: (05) 749 4184, 040 848 1820

Ma - pe 12 - 19  
Aatot 10 - 14  
La suljettu

## **KIRJASTOAUTO**

Ruissalon kirjasto, Ruissalontie 8, 49410 Poitsila  
puh. 0400 256 814

## **Kulttuuri- ja museopalvelut**

### **KULTTUURIPALVELUT**

Kulttuuripalveluiden tehtävänä on tukea ja edistää taiteen harjoittamista ja harrastamista, taidepalvelusten tarjontaa ja käyttöä, taiteen perusopetuksen toteuttamista sekä paikallisen kulttuuriperinteen vaalimista.

Fredrikinkatu 4, 49400 HAMINA  
Vs. kulttuurisihteeri Ilkka Muurman (05) 749 4191  
Kanslisti Jaana Peltola (05) 749 4192

### **HAMINAN KAUPUNGIN MUSEOIDEN TOIMISTO**

Haminan kaupungin museoiden kokoelma- ja kuva-arkistopalvelut

Kirkkokatu 1B, 49400 HAMINA  
arkisin klo 9.00–15.00  
Va. museojohtaja Minna Tuulas-Inkinen (05) 749 4194  
Museonhoitaja Taina Vihra (05) 749 4193  
Projektisihteeri Saana Tammisto (05) 749 4199

### **TAITEEN PERUSOPETUS**

Taiteen perusopetus on tavoitteellista tasolta toiselle etenevää ensisijaisesti lapsille ja nuorille järjestettävää eri taiteenalojen opetusta, joka samalla antaa oppilaalle valmiuksia ilmaista itseään ja hakeutua asianomaisen taiteenalan ammatilliseen ja korkea-asteen koulutukseen. Taiteen perusopetuksen yhteydessä voidaan järjestää myös muuta taiteen edistämiseen liittyvää toimintaa.

#### **Musiikki**

Kotkan-seudun musiikkiopiston  
Haminan toimipiste, Puistotalolla  
[www.ksmo.fi](http://www.ksmo.fi)

Toimipisteen hoitaja Maija Rantanen  
puistotalo@ksmo.fi

### **Kuvataide**

Lasten kuvataidekoulu  
Rauhankatu 8, 49400 Hamina  
Tiedustelut: Haminan kulttuuripalvelut (05) 749 4192

### **Teatteri**

Haminan Teatteri (05) 344 5200  
toimisto@haminanteatteri.fi  
www.haminanteatteri.fi

### **Teinisirkus**

Haminan Teinisirkus ry  
Mari Naukkarinen 050 463 4262  
www.haminanteinisirkus.fi

### **Käsityö**

Käsityökoulu Taimi  
Haminan käsityökeskus  
Raatihuoneenkatu 2, 49400 HAMINA  
(05) 354 1598  
hamina@taitokymenlaakso.fi  
www.taitokymenlaakso.fi

### **KINO HAMINA**

Isoympyränkatu 4, 49400 Hamina  
040 861 1075

### **Liikunta- ja urheilupalvelut**

Liikuntapalveluiden tehtävänä on tukea ja seurata alueen liikuntatoimintaa sekä kunnossapitää ja kehittää liikuntapaikkoja ja palveluja.

Fredrikinkatu 4, 49400 HAMINA  
fax (05) 749 4010

### **HAMINAN LIIKUNTAHALLI**

040 1991 202  
Kaarlonkatu 3, 49400 HAMINA

**HAMINAN UIMAHALLI**

(05) 749 4217  
Satamakatu 3, 49400 HAMINA  
fax (05) 749 4220

**RUISSALON LIIKUNTA- JA UIMAHALLI**

(05) 749 4218  
Ruissalontie 12, 49410 POITSILA

**HAMINAN JÄÄHALLI**

(05) 749 4219, 040 510 4293  
Kiekkokuja 1, 49410 POITSILA

**SEURAKUNNAT****Hamina-Vehkalahten seurakunta**

(05) 210 3000  
Pikkuympyräkatu 34, 49400 HAMINA  
PL 77  
49401 Hamina  
fax. (05) 210 3022

**SIMEON-TALON PALVELUPISTE**

(05) 210 3000  
Pikkuympyräkatu 34, 49400 Hamina  
ma-pe 9.00–15.00

**KIRKKOHERRANVIRASTO**

0440 999 401, 0440 999 404

**LAPSITYÖ**

Lapsityönohjaaja Kirsi Fincke 050 594 3883

## JÄRJESTÖT JA YHDISTYKSET

### **Haminan Pelastakaa Lapset ry**

040 577 4470  
Rauhankatu 8 49400 HAMINA  
Kirsi Pohjankoski 040 577 4470

Touhutuvassa on Haminan Pelastakaa Lapset ry:n, Haminan Kaupungin ja Hamina-Vehkalahden seurakunnan yhteistyössä järjestämää avointa toimintaa kaikille lapsiperheille:

maanantaisin ja torstaisin klo 9-13 Herran Kukkarossa (Pikkuympyränkatu 34).  
SEKÄ  
tiistaisin ja perjantaisin klo 9-12 Itäristissä, Savonkatu 10

LELULAINAAMO avaa kaappinsa oven avointoiminnan päivinä keskustan Touhutuvassa. Lainattavissa leluja ja pelejä 0-100 -vuotiaille 5 euron vuosimaksua vastaan. Laina-aika on 2 viikkoa, 1-2 lelua/peliä kerralla.

### **Kaakonkulman Maahanmuuttajat Rodnik ry**

(05) 3577 077, 040 7763 177  
Rautatienkatu 8, 49400 Hamina

### **Kymenlaakson yhden vanhemman perheet ry**

p. 050 566 3044 / Nina Hillebrand  
<http://www.yksinyhdessa.com>  
[ekyy@yksinyhdessa.com](mailto:ekyy@yksinyhdessa.com)

Toiminnan tarkoituksena on koota yhteen yhden vanhemman perheitä ja uusperheitä puuhailemaan yhdessä lasten kanssa kaikkea mukavaa ja saada vertaistukea muista samassa elämäntilanteessa olevilta tai olleilta.

Lisäksi järjestämme aikaa ja ohjelmaa vain aikuisille.

Tule mukaan tutustumaan toimintaamme!

### **Mannerheimin Lastensuojeluliitto**

MLL Kymen piiri  
Kouvolankatu 30 A 17, 45100 Kouvola  
010 422 8122  
[kymen.piiri@mll.fi](mailto:kymen.piiri@mll.fi)

## **KANSANELÄKELAITOS**

### **Kansaneläkelaitos (KELA) Haminan toimisto**

**020 635 0000**

Maariankatu 7, 49400 HAMINA

fax. 020 635 0072

Postiosoite: PL 72, 49401 HAMINA

hamina@kela.fi